

КЕЛЕШЕККЕ - КЕМЕЛ БІЛІММЕН!

БІЛІК

www.psu.kz

ГАЗЕТ 2001 ЖЫЛДЫҢ 2 СӘУІРНЕН БАСТАП ШЫҒА БАСТАДЫ
С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің газеті

28 ақпан
ҚОЯН ЖЫЛЫ, 2011
№ 2 (124)

РЕДАКТОР БАҒАНАСЫ

Қай елдің баспасөзі мықты болса, сол елдің келешегі кемел болашағы жарқын болатыны ақиқат. Тәуелсіздік жылдарынан бері еліміздің қарқынды дамуына өз үлесін қосып келе жатқан БАҚ өкілдері. Ұлтымыздың ұлықтығын, тарихымыздың сындарлы сырынан сыр шертетін, келер күнге кемел көз қараспен қарайтын және қоғамның ақиқатын айшықтайтын қаламы қарымды, сөзге шешен журналистер. Міне, университетіміздің қабырғасында шығып келе жатқан «Білік» газеті 10 жасқа толып отыр. Қара шаңырағымыздың басшысы Ерлан Мұхтарұлының келуімен ғұмыры тікелей байланысты газетіміздің бүгінгі күнге дейін жарыққа шығарған әр мақаласында өзіндік сыры мен сипаты бар. Заманның аумалы төкпелі кезеңінің кез – келгеніне төтеп бере отырып, осы күнге дейін өмірдің әртүрлі сынына қарамай, қаншама қиындықтарды басынан кешірсе де өзінің шығарылымын тоқтатпастан оқырмандарына үздіксіз жол тартып келеді.

Он жылда артқа қалдырған он белесінің әрбірінде өзіндік ерекшелігімен, қоғам үшін маңызы зор, құндылығы басым дүниелер беріп келді. Ақпарат айдынында жүзген кез – келген басылымдармен иық тіресе қоғамның түйткілді мәселелерін сөз етіп, қалам тербеуде біздің қыл қалам иелері де кенде қалған жоқ. «Білік» газетінде қызмет еткен әрбір қаламы қарымды журналист газетімізге тың идея, жаңа серпін мен бағдар да беріп, әр кезең сайын газет өзінің жаңа бетін ашып отырды. Алдағы уақытта да газетіміз өз оқырмандарын жаңаша бағыты мен өзгеше қырларынан таңдандыра бермек.

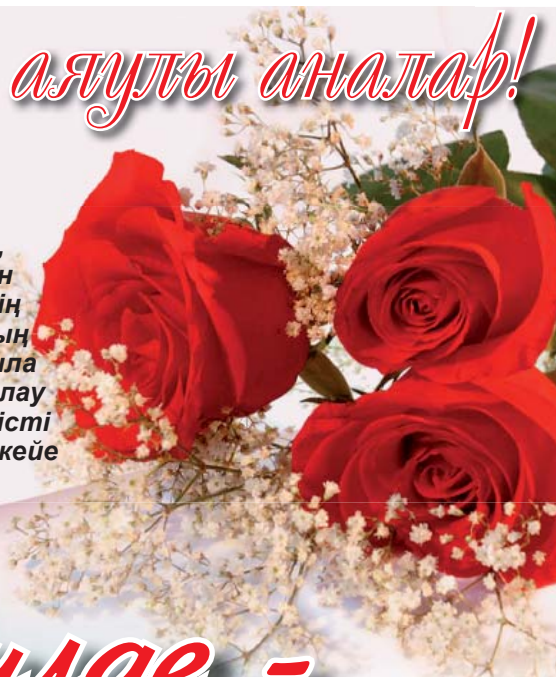
Осы орайда Ахмет Байтұрсынұлының «Газет халықтың көзі, құлағы һәм тілі» деген қанатты сөзіне тоқтала отырып, газетіміз асқан әр белесі мен жолында әрдайым дәл осы мүддеден шығып, оқырмандарының арман тілегіне қызмет еткей деп тілейміз!

Құрметті әріптестер, аяулы аналар!

Сіздерді көктемнің алғашқы мерекесі, 8-наурыз халықаралық әйелдер күнімен шын жүректен құттықтаймыз!

Аялы алақанның жылуы да, жан-жүректің сұлуы да, әлемнің гүлдеп тұруы да сіздерден. «Алып - анадан туады», - дегенді ескерсек, біздің болашақ сіздердің қолдарыңызда. Жұмақтың кілті – ананың табанының астында. Мейірімді жүректеріңіз мәңгілік соғып, шұғыла шуақ жүздеріңіз жадырап, ақ көңілдеріңізге қылау түспесін. Еңбектеріңіз жемісті, әр күндеріңіз жеңісті болып, әдемілікті әспеттеп, көктем күнімен көркейе беріңіздер!

С. Торайғыров атында
ПМУ-нің ректоры Ерлан АРЫН

Бас жүлде - біздікі!

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ұйымдастыруымен Республикамыз бойынша тележурналистерді даярлайтын жоғарғы оқу орындарындағы жас журналистердің арасында дәстүрлі «Барманқұлов оқулары» өтті. Аталмыш додаға еліміздің түкпір - түкпірінен 12 бейнесюжет ұсынылған. Оның ішінен топ жарып алға шыққан біздің С.Торайғыров атындағы Университетіміздің телевидениялық оқыту орталығының ұжымы даярлаған шағын бейне сюжет әділқазыларды таң қалдырды. Бейне баяндағы негізгі тақырып «Мен қазақ қыздарына қайран қалам». Осыған негізделген екі кезеңдегі қарама-қайшылықты ұтымды жеткізе білген. Керекуліктердің құндылық қасиетіне қаншалықты мән беретіндерін байқап, әділқазылар алқасы ПМУ телеорталығында дайындалған бейнесюжет ең үздік деп танылып, бас жүлдені қанжығалады. Осылайша С. Торайғыров атындағы ПМУ-нің 2 курс студенті Ермұрат Қорабаев қатысқан бейнесюжет шарада үздік танылды. «Сюжеті мен жанры өзгелерге ұқсамайтын, өзіндік құндылығы бар» деп ҚазҰУ ректоры Г. Мутанов бейнесюжеттің өзгешелігін марапаттау салтанатында ерекше атап өтті.

РУХ...
ҰЛТ...
ДӘСТҮР...

4
бет

Сейдахмет
Куттыкадам:
«Я НИКОГДА
НЕ ПИСАЛ
ПОД
ДИКТОВКУ...»

8-9
бет

С ДИПЛОМОМ –
В СЕЛО?

10
бет

ДӘРІС БЕРУ-
ДЕ МЕМЛЕКЕТТІК
ТІЛДІ ДӘЙЕК
ҚЫЛАМЫЗ БА?

11
бет

Елбасы Жолдауы

2

Болашақтың іргесін бірге қалаймыз

Қазақстан Республикасының Президенті
Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы

Егемен еліміздің әлеуметтік-экономикалық, саяси дамуын жақсарту мақсатында Елбасымыз жыл сайын Үкіметке, Қазақстан халқына бағыттап бағдар айқындап міндет жүктейді. Соның нәтижесінде іргеміз берік, керегеміз кең, тұрмысымыз тұрақты, бәсекеге қабілетті ел атанып, әлемдік елу елдің қатарына қосылуды көздеп келеміз. Елдің ертеңі мен болашағы үшін жасалып жатқан жасампаз шаралар да жеткілікті. Елбасының биылғы 2011 жылы қаңтар айының 28 жұлдызында Қазақстан халқына жолдаған жолдауында білім – ғылым мекемелеріне зор жауапкершілік жүктегені мәлім. Осы орайда көшбасшының Жолдауда ғылым – білімге байланысты айтқан ойларын сіздерге ұсынып отырмыз.

БІЛІМ БЕРУ

Біз білім беруді жаңғыртуды одан әрі жалғастыруға тиіспіз. Бүгінде мектептерді компьютерлендіру толықтай аяқталды. Орта білім берудің 12 жылдық моделі енгізілуде.

«Өмір бойы білім алу» әрбір қазақстандықтың жеке кредосына айналуы тиіс. Біз кәсіптік және техникалық білім берудің мазмұнын толық жаңартпақ ниеттеміз. Бүгінде дамыған елдерде 1 миллион тұрғынға 1-ден 6 жоғары оқу орнына дейін келеді. Қазақстанда барлығы 149 жоғары оқу орны бар.

200 ғылыми кеңестер кандидаттар мен докторларды қалыптап

үшін дайындаудың негізгі арқауына айналатын болады.

ҮКІМЕТКЕ МЫНАЛАРДЫ ТАПСЫРАМЫН:

ЖОО-лардың инновациялық қызметке көшу тетігін қалыптастыру; Білім берудің сапасын арттыру және қолжетімділігін кеңейту үшін білім беруге қолдау көрсетудің жаңа қаржылық-экономикалық құралдарын енгізу;

Техникалық және жоғары білім берудің деңгейлері үшін бүгінде Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі ипотекалық құрылыста жүзеге асырып отырғанға ұқсас жинақтау жүйесін әзірлеу.

балабақша, 1534 мини-орталық, 137 жекеменшік балабақшалар салынды.

Бұрын жекешелендіріліп кеткен мектеп жасына дейінгі мекемелерді қайтару есебінен 172 балабақша ашылды.

Балаларды мектепке дейінгі ұйымдармен қамту 30-дан 55 пайызға дейін өсті.

2020 жылға қарай біз оқытудың 12 жылдық моделіне толықтай көшетін боламыз. Ол үшін біз 2015 жылға қарай республикалық бюджет қаржысы есебінен кемінде екі жүз мектеп салып, осынша мектепті жергілікті бюджет есебінен тұрғызамыз.

2015 жылға қарай білім беру

құйғандай етіп жасап шығарып жатыр. 60 кандидаттың 1-і және 37 доктордың 1-і ғана ғылымға барады.

Осы жылдан бастап ол кеңестердің жұмыстары тоқтатылады. Бұдан былай магистрлар мен PhD докторлар дайындалатын болады. Біз университеттік білім беру мен ғылымды дамытудың жаңа деңгейін қамтамасыз етуге міндеттіміз.

Бүгінде жаңа «Назарбаев университеті» арқауында нарық сұранысына бағдарланған жоғары оқу орнының инновациялық моделі қалыптастырылуда. Ол барлық қазақстандық жоғарғы оқу онындары үшін үлгі болуы керек. Менің тапсырмам бойынша бүкіл елде ашылып жатқан 20 зияткерлік мектептер дарынды балаларды үздік ЖОО-лар

Қазақстандықтарда мемлекеттен пайыздық бонустар ала отырып балаларын оқытуға қаржы жинаудың жаңа мүмкіндіктері пайда болуға тиіс.

Бизнес-қауымдастықтар мен жұмыс берушілер өкілдерін қатыстыра отырып Кәсіптік-техникалық кадрлар дайындау жөнінде ұлттық кеңес құру.

Білім беру жүйесіндегі барлық жұмыс мынандай нәтижелерге қол жеткізуге бағытталуы тиіс.

Мектепке дейінгі білім берумен және тәрбиемен қамтылған балалардың үлесі 2015 жылға қарай 74 пайызды, 2020 жылға қарай 100 пайызды құрайтын болады.

Менің тапсырмам бойынша қабылданған «Балапан» бағдарламасын жүзеге асыру нәтижесінде тек 2010 жылы ғана 35

ұйымдарының 50 пайызы электронды оқытуды пайдаланып, 2020 жылға қарай оның саны 90 пайызға дейін артады.

2020 жылға қарай халықаралық стандарттар бойынша тәуелсіз ұлттық аккредитациялаудан өткен ЖОО-лар үлесі 30 пайызды құрайтын болады.

Инновациялық қызметті жүзеге асыратын және ғылыми зерттеулердің нәтижелерін өндіріске енгізетін ЖОО-лардың үлесі 5 пайызға дейін артады.

Кемінде 2 жоғары оқу орны үздік әлемдік университеттер рейтингінде аталатын болады.

Сапалы білім беру Қазақстанның индустрияландырылуының және инновациялық дамуының негізіне айналуы тиіс.

Әзірлеген: Қ. ХАШЫМҚЫЗЫ

Елбасымыз біреу болса, басқамыз тіреу болу керек...

9 ақпан Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған «Тәуелсіздік жылдары: кеше, бүгін, ертең» тақырыбында аймақтық жастар конференциясы өтті. Конференцияны ИНЕУ «Нұр-Отан» халықтық-демократиялық партиясы және Павлодар облысы әкімдігімен бірлесіп өткізді.

Қазақстан тәуелсіздігінің 20 жылдығы көптілді және көп-конференциялы қоғамдағы бейбітшілік пен келісімді көрсетті. Мызғымас ұлттық бірлік, қоғамдық келісім, халықтың төзімділігін нығайту – тәуелсіз Қазақстанның басты жетістігі. Бұл – мемлекеттің дамуындағы өткен жылдарға байыппен қарау және ілгері дамудың жаңа жолдарын анықтауды талап ететін елеулі кезең.

Конференцияға жергілікті атқарушы билік өкілдері, үкіметтік емес ұйымдар, білім беру мекемелері мен жоғары оқу орындардың студенттері қатысты. Конференцияда қарастырылған мәселелер: «Егеменді Қазақстанның қалыптасуы мен дамуындағы тұңғыш Президенттің рөлі», «Қазақстанның тәуелсіздік жылдарында жастар саясатының жүзеге асырылуы», «Қазақстанның тәуелсіздік жылдарында тіл саясатының дамуы» т.б. тақырыптарда баяндама жасалды.

Конференция барысында з.ғ.д. профессор, ПМУ ректоры Е.Арын, жиынға қатысушыларды айтулы мерекемен құттықтай келе: «...33 жылда емес, 20 жыл бір мүшел жаста мұндай ауқымды ауыртпалықты артқа тастап, үлкен жетістікке жетіп отырмыз. Тәуелсіздік күндерде еліміз айбарлы, рухы мықты, экономикасы тұрақты елдердің біріне айналды. Сыртқы саясатты берік ұстанып, достық, бірлікке бастады. Осыдан 20 жыл бұрын тәуелсіздік тағдыры, еліміздің қолында 20 пайызы ғана болса, қазір 80 пайызы қолымызда.

Білім-ғылымда да жыл сайын өркендеу, өсу белең алуда. Өз жерінде-ақ қалаған мақсатыңды орындап, игі нәтижеге қол жеткізуге болады. Магистратура, аспирантура, докторантура, 12 жылдық мектеп оқушыларына арналған жаңаша білім жүйесі бәрі-бәрі біздің бүгінгі тәуелсіздік жолында жеткен жетістіктеріміздің бірі болып саналады.

Іргелі елді бірлікте ұстау үшін ұлы көшбасшы және ұлы идея керек. Дәл қазір бұлар Қазақстанда бар. Қауіпсіздік, ішкі-сыртқы саясат, тіл мен діл, экономика мәселесі бәрі өз деңгейінше алға басып келеді. Бұл Елбасымыздың салиқалы сарабдал саясатының арқасында» деп ой түйсе «Нұр-Отан» халықтық-демократиялық партиясының жастар-ісі жөніндегі комитетінің төрағасы Әділ Жүмекенов, жастар атқарған іс-шаралар туралы сөз етті. «Біздің Павлодар жастары 2009-2010 жылдары бірлігі мықты деп үздік атанды. Әрине «Бірлігіміз жарасқан», «Жаңа он жыл...» атты көптеген жастар форумының нәтижесінде» деп сөзін аяқтай келе «кеше тәуелді, бүгін тәуелсіз, ал, ел ертеңі сіздердің қолдарыңызда», - деп ойын сабақтады.

Дегенменде Қазақстанның 20 жылдық тәуелсіздігі ел ертеңіне бастайтын сара жолды көрсетіп берді. Ендігі ісіміз, тек қана өзімізден!

Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

Туған жердің тағдыры 3

Қазақстан Тәуелсіздігінің 20-жылдығына орай

Қазақ елі мәңгілік...

Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 20-жылдығына байланысты университетіміздің жоспары бойынша Қазақ тілін жеделдетіп оқыту ғылыми-практикалық орталығының ұйымдастыруымен ақпанның 10-шы жұлдызында «Қазақ елі мәңгілік» атты дөңгелек үстел өткізілді. Тәуелсіздігіміздің 20-жылдығына арналған жиында оқытушылар құрамы және студенттер атсалысты.

Жиында Қазақ тілін жеделдетіп оқыту ФПО директоры ф.ғ.к. Қ. Рақымжанов пен ФЖЖӨ факультетінің деканы, ф.ғ.к. Ж. Сарбалаев ашып берді. Өз сөздерінде Тәуелсіздік бізге оңайлықпен келмегендігін, осы жолда ұлан-байтақ жерімізді ата-бабаларымыз найзаның ұшымен, білектің күшімен қорғады. Қаншама арыстарымыз арман етіп, жанын пидә еткен. Міне, 19 жыл бұрын дербес ел атанып, ғасырлар бойы аңсаған Тәуелсіздікке қол жеткіздік. Тәуелсіздігіміздің арқасында Тұңғыш Президентіміз Н.Ә. Назарбаев жеріміздің шекарасын шегелеп, ұлттық теңгемізді шығарып, ұлттық рәміздерімізді айқындап берді. Ақын ағаларымыз Тәуелсіздікті аңсап, өлеңдерінде арқау етіп жазды. Өзі көзін көрген Мұқағали Мақатаев ту-

ралы да сөз етті. Егемендігіміздің ертеңі жастар сендерсіңдер деп, жастарға күш-жігер берді.

«Ата заң – ел тәуелсіздігінің басты кепілі» деген тақырыпта ф.ғ.к. А. Зейнуллина баяндама жасады. Ата заңымыздың ертедегі дала заңынан бастап, қазіргі заң шеңберінде сөз қозғады. Ата Заңды қабылдаудың себептері мен мақсаттары туралы Қазақстан Республикасы Конституциясының кіріспесінде «Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы, байырғы қазақ жерінде мемлекеттілік құра отырып, өзімізді еркіндік, теңдік және татулық мұраттарына берілген бейбітшіл азаматтық қоғам деп ұғына отырып, дүниежүзілік қауымдастықта лайықты орын алуды тілей отырып, қазіргі және болашақ ұрпақтар алдындағы тарихи жауапкершілігімізді сезіне отырып, өзіміздің егемендік құқығымызды негізге ала, осы Конституцияны қабылдаймыз». Ата Заңға сілтеме жасап, сондай-ақ осы бөлігі саяси және идеологиялық тұрғыдан алғанда аса маңызды екенін ашып берді. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың халыққа жолдаған жолдауымен сабақтастырды.

Баяндамашы т.ғ.к. Е.Рақымов «Тәуелсіздік жолындағы қилы - қилы кезеңдер» деген тақырыпта сөз қозғады. Өз сөзінде кеңес үкіметінің ыдырап, Тәуелсіздік алған күнімізден бастап шолу жасау негізінде Елбасының Тәуелсіздік жолында тәуекелге барып, ауқымды шараларды іс жүзінде асырғандығы туралы баяндады. Кеңес Одағының уысынан аман-есен босағанымыз, бірінші кезекте тағдырдың сыйы болса, екіншіден, азаттық жолындағы құрбандықтарымыздың өтеуі екені еш күмән туғызбаса керек. Сондықтан да егемен ел атанып, жеке отау тігуіміз қаншалықты маңызды болса, тәуелсіздігіміздің мәні мен тарихи маңызы жайлы сөз қозғау қажет екенін түсінетінін айтты. Қазақстанның қазіргі заман тарихын 1917 жылдан емес, 1991 жылдың желтоқсанынан бастаған дұрыс болар және «Қазақстанның тәуелсіздікке келуі» емес, «Тәуелсіздіктің жаңғыруы» деген тұжырым қалыптасуы тиіс, - деп ойын түйді.

Лингвистика магистрі. Т. Сматев «Тәуелсіздік күнінің тарихы» атты баяндамасында егемендігіміздің сара жолын саралай келіп, Тәуелсіз Қазақстанның Президенті Н.Ә. На-

зарбаевтың алғашқы Жарлықтарының бірі - 1991 жылғы тамыздың 29-ындағы «Семей полигонын жабу туралы» болды. Елбасының осы тарихи шешімі, батыл қадамы бүгінде дүние жүзіне мәлім тарихи фактіге және біздің ұлттық мақтанышымыздың мәніне айналды. Тәуелсіздігіміздің тұғыры мықты болсын. Әрбір қазақстандық азамат Тәуелсіздігімізді жан-жүрегімен ұғынуы керек, - деп тұжырымдады.

Студенттер жағы сұрақтар қойып, өздерінің де көзқарастарын білдіріп жатты.

...Қазақтың қаһарман ұлы Бауыржан Момышұлы кезінде былай деген екен: «Өз ұлтын сыйламау, оны мақтаныш етпеу, - сатқындықтың белгісі. Ел дегенде еміреніп, жұрт дегенде жұтынып қызмет еткін! Отан үшін отқа түс күймейсің. Опасызда Отан жоқ. Елсіз ер болмайды, жұртсыз жігіт болмайды». Осындай елге деген сүйіспеншілік, күш-қуат, жігер әрбір қазақстандық азаматтардың бойынан табылсын деген ниетпен тарқастық.

**Қазақ тілін жеделдетіп оқыту ФПО
Кіші ғылыми қызметкер
К. БЕЙСЕНБАЕВА**

Саша Шишков, братишка моей лучшей школьной подруги Галки, сгорел от лейкемии в считанные месяцы. Тетя Нина, их мать, поседела и превратилась за несколько недель в старую женщину. К кому только не обращалась за помощью обезумевшая от горя мать. Даже Брежневу писала. Но не спасла. Для многих из нас, белогорских школьников, это была первая смерть человека, с которым так близко общались. Поэтому потрясение это запомнилось – как, вчера ведь только мы с Сашкой играли в снежки, купались в Белой, дрались и мирились... Он был такой жизнерадостный, всегда веселый и неутомный – и ...умер?!

Через многие годы все жители Майского района дружно поддержали движение «Семей-Невада». И, да простят мне эту крамолу, большинство моих земляков не руководствовало высокой политикой, думая о безъядерном мире. Просто трагедий, подобных Сашиной, в Майском районе становилось все больше. Мы жили на земле, где проводились ядерные взрывы, и пусть городок, который в ту пору называли – кощунственно! – «Надеждой», скрывался где-то в безбрежной степи, майчане, наверняка, дышали этим зараженным воздухом, пили зараженную воду. Ведь не секрет сегодня, что время взрывов намечалось военными с учетом розы ветров. Майчане так надеялись, что наконец-то с закрытием полигона эксперименты над ними прекратятся.

КТО ХОЗЯИН НА МАЙСКОЙ ЗЕМЛЕ?

Куда уж дальше, когда наша область лидирует в печальном рейтинге по онкологическим заболеваниям, и жители Майского района – в первых рядах. Да не тут-то было!

В середине февраля в областном центре прошли общественные слушания по вопросам оценки на окружающую среду космического ракетного комплекса «Байтерек». И хотя в качестве конечной остановки для фрагментов космических ракет

российскими учеными предложены центральные территории многострадального Майского района, его представителей на слушаниях-то и не было. Думаю, мои земляки и не подозревают, что завтра на их головы могут падать фрагменты ракетно-носителей. И дело даже не в том, что на их голову свалится какая-то железка, дело в экологической безопасности проекта. Как бы эксперты не уверяли, что возможные сейсмиче-

ские, механические, тепловые воздействия, а также химические загрязнения незначительны, именно эта обтекаемость определения вызывает подозрения. Насколько незначительны? Я основательно засомневалась в оценках российских экспертов, когда выяснилось, что они даже не знают о территории бывшего ядерного полигона. Ведь пустить космический аппарат по траектории над ядерным полигоном, уж куда бы уже не шло, все одно - отравленная земля. Если российские ученые так поверхностно осведомлены, в какой местности будет конечная остановка для фрагментов ракет, с какой долей вероятности мы можем верить их заверениям об экологической и прочей безопасности проекта. С тем, что этот проект, предназначенный для реализации национальных и коммерческих программ, Казахстану нужен, я не спорю. Но ведь Глава государства Н.А. Назарбаев практически в каждом из своих ежегодных Посланий утверждает, что главное богатство страны – здоровье нации. Это аксиома. Зачем нам непродуманные проекты, когда в будущем на кону сотни таких трагедий, как с Сашей Шишковым. Не помню, кто сказал о том, что люди, которым безразлично, что происходит на их земле, называются не народом, а населением. Если для российских да и впрочем, наших экспертов, майчане – население, мы-то себе не будем отказывать в праве называться народом... И мы ответственны за то, что происходит с нами и нашей землей.

М. РАХИМЖАНОВА

Қайшылық

Рух... Ұлт... Дәстүр...

ҰЛТТЫҚ МЕРЕКЕЛЕРГЕ ҚАРСЫ КЕЛЕКЕЛЕР...

Ертелі кеш ұлылыққа ауғанымен аңсары,

Біздің қоғам ергежейлі дарындардан шаршады...

Өй, қазақпысың деген, өзімізде де бар... Егер сен қазақ болсаң, дінің ислам, аузында Аллаң болса, бағытың құбылаң болса – сен әулие Валентин күнін тойламау керексің. Өте жиіреністі. Ол көгілдірлер былығы болмақ. Монахтың құдайдың алдында күнәхар болып жезөкшемен жатқан күні дейді. Бір мәліметтерде католиктердің өз ішінде атап өтетін сүйікті мерекелері болған. Бірақ ол да көгілдірлер әлемінің жасанды тарихынан болған өте жат (мерекесі 14 ақпан) үлкен күннің жасалған күні.

Бұл айтылып та жүр, жазылып та жүр. Қазіргі кезде алысқа ұзамай-ақ қояйық, университет қабырғасында білім алушы жастардың арасында да бұл қараңғы бұлт үйіріліп тұр. ПМУ жатақханасында осы бір былық мерекенің басын шарадай қып тойлатып жатады. Былтыр да, биылда. Ондағы әрекеттері әумесерлер әлегін көтере отырып, онсызда ұлттық рухтан жүрдай адасып жүрген жастарымыздың жолын жаңылдыруда. Бұл біздегі ең үлкен масқаралық...

Көз алдымда санасы сәулелі екі студент қазақтың қара көздері кетіп бара жатқан еді, байқамай қолындағы кітабын құлатып алды. Қыздан бұрын иіліп ала бергенім сол еді 20 шақты жүрек формалы «әумесер Валентиннің» құттықтау қатырма қағаздары сау етіп тегілді. Жан шошырлық оқиға. Кітапты көтергеніммен аналарды жинауға қолым бармады. Қыздар таласа жинап әлек.

- Ау, қарындастарым, бұл бізге үш қайнатса сорпасы қосылмайтын мереке гой, тіпті бұның тарихы жиіреністі, - деп едім қыздардың да әбден санасы сорға малыныпты. Маған:

- А, бізге бәрібір ғашықтар күнін бәрімізге ортақ, - деп айналды да жүре берді...

Қазақтың қылықты қызы мен ұлықты ұлы бұлай дегенде, мектеп пен балабақшадағыларды атамай-ақ қояйық. Біз бір нәрсені қатты естен шығарып алғанбыз. Ұлттық мерекені былай қоя тұрып ұлттық дәстүрге тиек тағып күмбірлете күй шертіп жүрген өз маман иесі болмаса, иек астынан қарайтын қазақтар қаншама. Тіпті тарихтағы тұлғаларымызбен талай дастан-аңыздарымыздың арасынан бұл мерекенің тамтығы да жоқ. Қайран бабалар, сендер естімеген сұмдықты бүгін балаларың жасауда. Қазақтың қанында бар құндылықты, өзгенің өгіз терісімен қаптап сайқымасақ жындылық істеуді қашан қояр екенбіз...

ҚАЛАЙДА АЙТУ МІНДЕТ:

«Ақ серек пен көк серек, бізден сізге кім керек» - десе қазақ, мынау: - тамырын тұлдыр ғып, болашағын бұлдыр ғып, жатты аңсаған жастарға өз тілін өздеріне жұлдырып, бөліп-бөліп бұлдыр ғып, еш адамға керексіз тоқым қылып тартар – тілің керек...

«Ақ серек пен көк серек, бізден сізге кім керек» - десе қазақ, анау:

- бөліп үзген мықтының, ұран салса, бұқты мың, алғыр жолдың тіп-тігін көрсетер – ұлттығың керек...

«Ақ серек пен көк серек, бізден сізге кім керек» - десе қазақ, сонау:

- алтын тамыр астығың, ұлттың ұйықтар жастығың, тарихымың тас тілін тербетер – дәстүрің керек...

Үш мамық та, үш анық та осы. Бұлардың жасанды жат ауызға жұтылып немесе жұмған жұдырығымыздан құтылып кетпесіне кім кепіл. Үкілі үш найзаның басын матастыра байлап тереңге бойлата табылтпай тұруға – ұлттық рухтың күші ғана жетеді. Қалайда «қазақ бол, қазақ бол», - дей бермей, түйінді бірлесе тарайық, алайда өзімізде, өз тіліміз бен дәстүрімізге дұрыстап қарайық...

Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮРЛІ МЕРЕКЕЛЕРДІ НАСИХАТТАУ

Қазақстан Республикасының Ұлттық дәстүрлі мерекелерін жастар мен жасөспірімдер арасында насихаттау жөніндегі 2011 жылға арналған іс-шаралар жоспары бекітілді. Осы бұйрық бойынша университет ішіндегі басшылар мен проректорларға, факультет декандарына, тәрбие жұмысы жөніндегі бөлім бастығына, баспасөз қызметінің директорына т.б. арнаулы бөлімдерге жіберілді. Енді университет ішіндегі ұлттық бағыттағы мерекелік іс-шаралар жүзеге асатын болды.

ПМУ ректоры Е.Арын бір жылдық іс-шаралар бағдарламасында:

Жастармен жасөспірімдер арасында әсіресе мектептерде, арнаулы және жоғары оқу орындарында Қазақстан Республикасындағы ұлттық және мемлекеттік, кәсіби және өзге де мерекелердің атап өтілуінің тарихи себептері жайлы түсіндіру жұмыстарын дәрістер оқу арқылы жүргізу; Ұлыстың ұлы күні «Наурыз» мерекесі аясында ұлттық көкпар, қыз қуу, тоғызқұмалақ, қазақша күрес және т.б. іс-шараларды жастардың қатысуымен ұйымдастыру, кеңінен насихаттау; 15 сәуір – Ұлттық ғашықтар күніне орай «Қозы Көрпеш – Баян Сұлу» байқауын жастар арасында кеңінен атап өту және т.б. айтулы ұлттық бағыттағы мәдени іс-шаралар өз кезегінде жүзеге асатын алға тартты. Бұл біздің ұлттық ойымызбен ұлттық дәстүрімізді дәріптеп ұлттық рух аларына сенеміз. Жастар бағытында қазіргі күнгі адасушылық көп кездеседі. Орталықтан ұйымдастырылған мұндай іс-шаралар университетіміздегі жастар санасына ұлттық құндылықтарды ұғуына, титтей де болса саналы сезінуіне мүмкіндік болады. Университет аясында өтетін мерекелік шаралардың өз идеясы және өзінің мемлекеттік тіліне деген қандайда бір құрметі болуы керек. Ұлылықты берген екен, құл былықтан басымызды ада ұстайық.

MISTER, MISS ПГУ-2011

«...Біз ПМУ-дың мистерін осыдан 50 жыл бұрын таңдаған болатынбыз, содан кейінгі мерейлі жасты артқа тастап бүгін міне ПМУ-нің Мистері мен Миссистерін таңдағалы отырмыз. Университеттің қабырғасында өтетін мұндай мерекелі игі шаралардың біріне хош келдіңіздер», - деп бастады Мистерді жүргізуші.

Недесекте «ПМУ университетінің 2011 жылғы Ханзадағы мен Ханшайымы» деп айтуға бізге әлі ұят сияқты. Өйткені қалтасы тесіліп тізесі жыртылуға шақ тұрған қазақ тіліндегі қойыртып сөзді қайтеміз. Біз болашақпен өмір сүреміз ғой жастар. Ағылшынша атақ алып, атымызды да алапес қып өзгертіп жатқанда, «Ханшайым – Мисс, Ханзада – Мистер» деп өзгеріс жасауымыз қате. Бұл біздің қазіргі университет қабырғасындағы оқитын оқушылардың жалпақ көзқарасы. Қазақ тілінің қолданысы біреуді мақтау, біреуге қағаз жүзінде бұйрықты орындату немесе осы мерекедегі жүргізуші қыз секілді: «армысыздар, керемет, қарсы алыңыздар», - деген сияқты кездерде қысқарып шығуға жаралған.

Сонымен Мистер мен Миссиске қатысушылар төмендегідей:

Жұмабеков Бауыржан мен Нұғыманова Әлия, екінші жұп Ғабдумажит Арман мен Қозыбаева Анель, үшінші жұп Қасенов Азат пен Мұқанова Айым, төртінші жұп Адамғалиев Ермек пен Дүйсенбаева Әлия, бесінші жұп болып Тастай-

ов Тұңғат пен Тұрашева Жадыра болып өнер көрсетті. Бір ғажабы қатысушылар қара көз қазақ жастары бола тұрса да конкурс шарты да, ар жағы мен бер жағы да орыс тілінде өткізілді. Қос тілді тістеген қос жүргізуші қазақша-орысша сөздікті тең дәрежеде аударма алмаған тәрізді. 95 пайыз орыс тілінде, 5 пайызы қазақ тілінде өтті. Бұл біздің Мемлекеттік тілдің мүддесіне жасаған бармақ басты – көз қысты әрекеті. Солай болды да. Қазақтың қара көзі қазақ тілін жеткіздерде өз-өзінен сөзден жаңылып, мүдіріп, мүлдем мылқауланып қалды. Негізінен ондай мазакқа қазақтың тілі қалай қарайды екен?

Жалпы үш бөлімнен тұратын ойын шартына тоқтала кетсек: 1) бөлімде жұптар бір-бірімен қалай танысқаны туралы қысқаша сюжетті қалжыңға құрылған видео көрсетті. Оны өз тілдерінде біздің махаббат қалай басталды?, - деп те атап жатты. 2) бөлімінде сайыскер жұптар «ғашықтың тілі тілсіз тіл» деп айтқан Абай атамның ойына өздерінше айдар қойыпты. Қазіргінің ғашықтарының тілі «ымды білмесең дымды білмейсің» дегендей бірін-бірі бет-

ауыз, қол қимылымен бірінің ойын бірі түсіндіретін кезек болды. Мәселен, жүргізуші жасырған сұрақтың бірі: «Мен итке тамақ беруді ұмытып кетіппін, Мен үтікті өшіруді ұмытып кетіппін...» деген сияқты жағдайларды бұлдіріп те, күлдіріп те көрсетіп жатты. Компьютер басты жарты адамдардың жасағаны тәрізді қазір бәрі де заманауи жарыстар жаңалығын көрсеткендей. Бір қуанарлығы би бөлімінде «Қара жорға» биіне шыққан жұптарға отырған көрермендер құлшына қол соғып жүзден бір рет болса да ыстық ықыластарын білдірді. Содан-ақ байқауға болады біздің Керекулік жастарда ұлттық намыс, рух жоқ емес бар. Бірақәлсіз та м ы р д а т ы м - т ы р ы с ұ й ы қ т а п ж а т ы р . Ж ұ п т а р д ы ң е ш к і н е с і ж о қ , о р ы н д а у ғ а б ә р і д е құ л ш ы н а к і р і с т і . Ү ш і н ш і б ө л і м ө р ұ л т т ы қ б и і н е а р - н а л - с а ,

төртіншісі Қазақстан тарихынан сұрақтар қойып конкурсты тәмамдады. Қортындысында №1 жұп Жұмабеков Бауыржан мен Нұғыманова Әлия қазіргінің қазақ тілі ой кешіріңіз моды тілімен Mister, Miss ПГУ-2011 жеңімпазы аталды.

Әр елдің биіктігі оның рухының биік болғанында. Қазіргі жаттау, мен көшіру қауіпі белең алғаннан соң, ұлттық бояудың өшуі ғажап емес.

«Мен қай тілде еркін сөйлеп, оқи алам, жаза алам, Білім, жұмыс, нан таба алам, сол тіл – менің өз анам», - деп айтқан екен ұлы бір кемеңгер ағамыз. Соған қарағанда біздің жастарымыздың анасы екеу болғаны да. Жоғарыдағы аталған биылғы университет мерекесіне арналған ұлттық дәстүрлі мерекелерге бұл мерекенің қандай қатысы бар, не қосары бар екенін білмедік.

Расул Ғамзатов

Егер тілім жойлатын болса ертең, Онда құдай мені бүгін алмай ма?

Тестілеу жүйесінен не ұтамыз?

Кейінгі кездері ұлттық басылымдарға ең көп көтеріліп жүрген проблема ҰБТ тәңірегінде. Бұл мәселенің жиі-жиі қозғалатынының да себебі жоқ емес...

«Оян, намыс.KZ» журналында «Тесттің түбі тұңғық, батасында кетесің» мақаласында «Өткен ғасырдың 1960 жылдары Африка құрлығындағы отар елдер жаппай тәуелсіздік алды. Бір қызығы отаршылықтың зарарын тартқан қара халық отарлаушыларға ілесіп Еуропаға аттанды. Өйткені олар өздерінің тілін ұмытып қалып, еуропалықтардың тілінде сөйлейтін бейбақтар екен. Өз жерінде қалайын десе, ана тілін білмейді. Осылай Францияға лек-легімен ағылған афроиммигранттардың білімі мүлде төмен еді. Саналық деңгейі жетілмеген сондай, көпшілігі оңға дейін ғана санай білетін. Екі қолдың саусағы саналып біткен соң көздері алақтап тұрып қалатын. Олар миллион дегенді оймен де елестете алмайтын. Міне, осы адамдарды тезірек қатарға қосу мақсатында, солардың ыңғайына бағып, тест жүйесі ойлап табылған», - деп тарихын баяндап, әрі қарай «Тест адамның ойлау қабілетін тек болжау қабілетіне алмастыратын», қауіпті жоба екендігін баяндайды.

Шындығында да ертең мемлекет тізгінін ұстайтын жастарға дұрыс бағытта ілім беріп жатырмыз ба? Қазіргі тестілеу жүйесінің артықшылығы ғам кемшін тұстары қайсы?

Артықшылығы жоғарыда «Оян, намыс.KZ» журналында Ұ. Нұрғалимұлы жазғандай «...саналық деңгейі жетілмегені сондай, көпшілігі оңға дейін санай білмейтін», көш соңында қалған ұлттарды ортаға қосуға таптырмас жоба. Себебі, тестілеу көп ойландуды қажет етпейтін жүйе. Екіншіден, бір мерзімде еліміздің барлық талапкерлерінен тест қабылдап, қорытындыны бір уақытта біле аламыз. Басқаша тест жүйесінің тиімділігін қалай тарқатуға болатынын білмейміз?

Ал тесттің қоғам үшін зиянды жақтарын объективті тұрғыда барлап көрсек.

Біріншіден, коррупция індетінің таптырмас ошағы болуымен қымбат. Кейінгі кездері ҰБТ айналасында қолға түскен қылмыстық істер жиілеп кетті. Егер өз көзіңізбен қанық болғыңыз келсе тест болатын күндері еліміздің кез-келген түкпірінде (әсіресе ОҚО, Қызылорда, Алматы, Ақтау, Тараз облыстары) болсаңыз көзіңіз жетеді. Ең сорақысы тіптен белгілі баллдың құны да белгіленіп қойылған. Мысалы, 100, 115, 125 баллдардың құны 2500-5500 АҚШ доллары.

Жиі ауысып тұратын министрлер осы мәселені ауыздықтаймыз деген-

мен толығымен құрықтай алмай отыр. Оның себебі көп. Бұл жайлы төмендегі аргументтерде шоламыз.

Екіншіден, саналы түрде ой қорыта алмайтын болашақ жастарды тәрбиелеудеміз. Тест тек жаттандылыққа баулып, алған білімін зерделеуге талап қоймайды. Ал мұндай білім бүгін бар, ертең жоқ, келешегі белгісіз тұманды ілім болмақ. Демек, тестілеу жүйесі жастардың білімсіздікке баулуда. Сонымен қатар, тест тапсыруға бейімделген жас өспірімнің тіл байлығы, сөйлеу мәдениеті, кәдімгі программа орындайтын роботтар секілді қалыптасады дейді мамандар. Себебі, қойылған сұрақтың «иә», «жоқ» немесе т.б. жауаптарын салыстырмалы түрде көп ойланбай-ақ белгілей беруге болады. Тестінің арқасында бала қиялын ұшқындап, ойын дамытатын көркем және кәсіби әдебиеттер оқылу жайы мүлдем ысырылып қалады. Осындайда белгілі ғалым, профессор Қуандық Пазылұлының айтқаны есімізге еріксіз оралады. Қ.П.Жүсіп: «Бүгін көгілдір экранда берілетін мультфильмдер балалардың ойлау қабілетін тежеуде. Бала кітап оқып отырып өзі бас кейіпкер ретінде рөлдерді сомдап, ойы, қиялы дамиды. Ал мультфильм секілді дайын продукция бала ойы дамуына ешқандай әсер етпейді», дегенін талай жерде естіген едік. Ал мультфильм немесе кинолар адамның ойлау қабілеті артуына еш әсері болмаса тек төрт жауабы берілетін тесттің бала зейіні мен білімінің дамуына қалайша ықпал етеді екен...

Үшіншіден, орта мектептерді тым жалаң бәсекелестікке түсірді. Жасыратыны жоқ мектептің жетістігін ҰБТ қорытындысымен таразылайтын «социалистік жарыс» болды. Мектептер ҰБТ-да жоғары көрсеткіштер көрсету үшін жанталасады. Өйткені, тестілеу нәтижесі мектептің жылдық көрсеткіші, жеткен шынына айналды. Тіптен, мектеп директорларының қызметін жалғастыруының да кепілі ҰБТ қорытындысы мен байланысты болуда.

Сонымен қатар, ҰБТ-ны өткізу жергілікті білім басқармасының да дөдасына айналды. Өйткені, ҰБТ-ның қорытындысымен облыстық, қалалық, аудандық білім беру мекемелерінің жұмысын бағалайды. Демек, жоғарыда келтірген коррупция осындай жалаң бәсекелестікте жеңімпаздар қатарында тізімінде болу үшін итермелейтіні шындық.

Бүгінде тестілеу қорытындысы – білім көрсеткішінің бірегей емес, ол білім саласының бір ғана көрсеткіші екені ескерілмейді. Кейбір мектептерде бітіруші сынып оқушылары бар күш-жігерін мектеп бағдарламасына емес, тестінің сұрақ жауаптарын жаттауға жұмсайтын қүйге жетті. Тіпті тест сұрақтарын қалай тиімді жаттатуға болатыны жайлы әдістемелермен дайындайтын мұғалімдер де пайда бола бастады. Өлгі ұстаздардың «жаттату», «бекіту», «тест құрау», «содан соң оны көбейту кестесі секілді жаттап алу» және т.б. кезеңдерден өтетін өзіндік тест жаттату бағдармалары бар. Сөзсіз мұндай жағдайда білім сапасы екінші жағдайға ысырылып, орта мектептерге берілген оқу бағдарламасы жайына қалады. Тест жүйесіне отандық электронды құралдары да барынша қызмет жасауға кірісіпті. Керек десеңіз ұстаздардың тест жаттатудың методикаларынан басқа электронды құралдарда балалардың тест жаттауына мүмкінділік жасап жатыр екен. Мәселен, «test.idhost.kz» сайты және т.б. сайттардан оқушылар керекті пәндерден тест тапсырып өздерін тексеруге толық мүмкіндік бар. Сондай-ақ, «ҰБТ-ға дайындық», «ҰБТ қарсаңында», «Балаларға ҰБТ-ға дайындалуға қалай көмектесу қажет» т.с.с. айдарларда талапкердің жоғары балл қалай алуға болатыны жайлы ақыл беретін кеңесшілері болыпты. Мәселен, «ҰБТ-ға дайындық алдында ең алдымен дайындық жоспарын жаса. Есінде болсын тест жүйесіндегі ең бірінші талап жатта, жаттау және тағыда жатта! Ең алдымен өзіңнің кім екеніңді анықта – жапалақсың» ба, әлде «боз торғайсың» ба? Міне, соған қарай таңертең немесе кешке көп жұмыс істей алатыныңды анықтайсың. Талапкер көңілінді түсірме! Барлық тапсырманы орындауға тырыс, бірақ тәжірибе бойынша бұл мүмкін емес екендігін есінен шығарма. Болжа! Егер

сен дұрыс жауапты таппасаң немесе білмесең, интуицияға сенуіңе болады. Онда ең жақын болуы тиіс деген нұсқасын таңдауға тырыс.

Келесі ойланар жайт – тестінің санаулы пәндерден ғана тұратындығы. Оқушы тесттіде Қазақстан тарихы, қазақ тілі, математика басқа пәндер бей қалады.

Өзіңізде талапкер ретінде тест жаттау арқылы ЖОО оқуға түсетін оқушы орнына қойып, дайындалып көріңізі. Сізде міндетті түрде жаттауға көшетін едіңіз...

Соңғы түйін.

Талапкер оқушы 10 және 11 сыныптарда тест жаттап жоғары мектепке оқуға түседі. Хош делік! Одан кейін ЖОО бітіргенше емтиханды 4 жыл бойы тест арқылы бағалаймыз. Одан қалса орта мектептегі бастауыш сынып оқушыларын тест тапсыруға баулып, тіл байлығы дамуына, сөз саптау, сөйлем құрау, ойдан ой өрбіту, ойының көркемдік жетілуіне мән бермей, тек болжам мен өмір сүруге дайындап жатырмыз. Міне, осылайша болашақ роботтар дайындап отырғанымызды мақтан тұтып, заманауи білім беру үрдісі ретінде тест жүйесін бағалап жүрміз. Бәлкім, Еуропа елдері қосалқы білім беруге ғана пайдаланып жатқан тестілеу біз үшін керемет жүйе шығар...

Егер осы алған бағытымыздан жаңылмай жүре берсек әлі-ақ рухани көкжиегі таяз, тек команданы орындайтын жасампаз әскер дайындағанымызға мақтанып отырамыз. (Құдай сақтасын!)

Тестінің о бастағы идеясы – оқушының оқыған барлық информациясын қалай қабылдағаны туралы мәлімет жинау болса, бізде бәрі басқаша болып тұрғаны. Бізді сол қынжылтады...

А. АНАРБЕКОВА

Сұраңыз жауап береміз

Олжас ЗАЙМОЛДА 2-курс студенті

Бизнес-жоспар дегеніміз не?

Бизнес-жоспар дегеніміз бір мекеменің немесе фирманың қызмет өнімділігін анықтап, басқаратын негізгі тетіктік құрал. Бизнес-жоспар жасау фирманың бизнесін, қызметін дұрыс жолға қоюға және басқару саласын сауатты басқару мен оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Бизнес-жоспар не үшін қажет және қандай мақсаттарды көздейді?

Нарықтық экономикада фирманың бәсекелестерімен бірдей деңгейде болуы үшін, жаңа өзгерістерге бейімді болуы үшін және сыртқы жағдайлар-

мен қоса ішкі жағдайларды да реттеу үшін бизнес-жоспардың болуы міндетті. Бизнес-жоспар арқылы фирманы жақсы басқарып, жетістікке жету үшін төмендегідей қарапайым шарттар орындалуы тиіс:

- Әкімшілік (администрация) мен инвестор фирманың нарықтағы орнын анықтай алуы керек және қаржылық жағдайларын да дұрыс бағалай білуі керек;
- Фирманың менеджментін түсінетін мекемелер алдарындағы нақты мақсаттарына жетуге ұмтылуы тиіс;
- Мекеменің менджменті мен инвестор нарықтағы және фир-

маның іші-сыртында болып жатқан жағдайлардың себептері мен мағыналарын біледі.

Бизнес-жоспарды жақсылап жасау мекеме басшысын немесе менеджерді дайындау үшін көмек болады. Егер сіз фирманың бизнес-жоспарын дұрыс әрі сауатты түрде жасай алатын болсаңыз, онда сіздің фирмаңыз табысты, тиімді және басқаруға қолайлы түрде жұмыс жасайтын болады. Болашақта болуы мүмкін жағдайларға байланыс болжамдарды автоматты түрде жасап, тез арада тиісті шешімді қабылдайтындай деңгейге жетесіз.

Мәдениет

6

СВЕТ ВЫСОКОГО ШАНЫРАКА

Третий год пресс-клуб университета носит имя одной из первых профессиональных казахских журналисток Павлодарского Прииртышья Лязизы Сергазиной. И хотя об этой удивительной женщине мы писали в университетской прессе не раз, вопрос о создании музейной экспозиции в пресс-клубе, которому к ее столетнему юбилею было присвоено ее имя, раньше не поднимался. Не каждому гостю мероприятий, которые проходят в пресс-клубе, удастся поближе познакомиться с личностью, имя которой золотыми буквами вписано в историю отечественной журналистики. И с замыслами приступить к созданию экспозиции эта затея явно по душе. Все это время Бауыржан снимает на камеру – комнаты, во многих из которых все на тех же местах, как при родителях Райхан-апа. Во всем – в ее речи, в манере держаться, в ее негромком голосе – сквозит особенности настоящей, как принято говорить, старой интеллигенции, той, которую сегодня в пору называть «уходящей натурой». О беседе с ней расскажу в следующем номере, но не могу удержаться от упоминания об одной детали – Райхан Аbugаликызы в равной степени замечательная рассказчица как на казахском, так и на русском языках. В свое время она закончила в Алма-Ате Институт иностранных языков, но знание родного языка в их семье было непреложной нормой бытия. Когда,

явственно проносится перед ней. Вместе с ней продумаем будущую экспозицию, и моей почтенной собеседнице эта затея явно по душе. Все это время Бауыржан снимает на камеру – комнаты, во многих из которых все на тех же местах, как при родителях Райхан-апа. Во всем – в ее речи, в манере держаться, в ее негромком голосе – сквозит особенности настоящей, как принято говорить, старой интеллигенции, той, которую сегодня в пору называть «уходящей натурой». О беседе с ней расскажу в следующем номере, но не могу удержаться от упоминания об одной детали – Райхан Аbugаликызы в равной степени замечательная рассказчица как на казахском, так и на русском языках. В свое время она закончила в Алма-Ате Институт иностранных языков, но знание родного языка в их семье было непреложной нормой бытия. Когда,

вспоминает Райхан-апа, в столице открыли первую и единственную казахскую школу, в нее везли детей со всех уголков города те родители, которые не хотели, чтобы их мальчики и девочки оторвались от своих корней. Эта деталь, согласитесь, штрих к портрету родителей хозяйки дома.

У казахов есть замечательное понятие «ырым» – мы привезли баурсаки, собранные Райхан-апа нам в дорогу вместе со сладостями, и позвали на чаепитие в пресс-клуб будущих журналистов. Пусть им всем перепадет частичка таланта, народного признания и творческой удачи, которые сопутствовали Абу-ага и Лязизы-апа. Практически во всех пожеланиях моего народа говорят: «Пусть будет высоким твой шанырак!». И нам так хотелось с нашими ребятами, делающими первые шаги в журналистике поделиться теплом

и светом шанырака двух таких неординарных, талантливых людей, как Абу Сарсенбаев и Лязиза Сергазина.

Райхан-апа передала самые добрые пожелания в адрес руководства нашего университета за память о ее матери и добрые дела, поблагодарила Ерлана Мухтаровича за присланные книги. «Я хочу передать Вам дневники моей матери, сможете ли опубликовать?» – спросила она между делом в беседе. А недавно я получила ответ нашего ректора на этот вопрос Райхан-апа: сможем. Ведь, наверняка, только деятельная память – самая благодарная дань почитания и уважения тем, кто внес заметный вклад в развитие казахской культуры и литературы.

P.S. Сохраняя светлую тональность встречи с Райхан-апа, я хотела не писать об одной проблеме, которая тревожит в последнее время ее все чаще. «Майдаш, мне уже перевалило за 80, – сказала она мне – Пока были силы, как зеницу ока, берегла этот рабочий кабинет моих родителей, ухаживала за шаныраком. Уйду я, кто продолжит мое дело? Почему бы нашему правительству не разместить такие рабочие кабинеты, памятные вещи, связанные с именами классиков литературы, видных деятелей отечественной культуры под одной крышей. Ведь литературное и творческое наследие таких людей, как мои родители, принадлежит народу». Согласитесь, в этом пожелании есть резон. Ведь не у всех классиков есть такие дочери, как Райхан Аbugаликызы Сарсенбаева...

М. РАХИМЖАНОВА

Дом 129 на ул.С. Мауленова (бывшей Интернациональной) буквально облеплен мраморными плитами: видимо, в нем давали в свое время квартиры деятелям литературы, многие из которых, как и Абу Сарсенбаев, стал признанным классиком. В соседнем подъезде жил, кстати, Мукағали Макаатаев. Дома нас радушно принимают Райхан-апа и ее сын Мирас. И хотя Райхан Аbugаликызы буквально перед нашим приездом выписалась из больницы, она искренне обрадовалась нашему визиту, ведь мы ей практически – нагашы, земляки ее матери. Двери этого дома всегда были открыты для гостей – нередко павлодарцы прямо с вокзала ехали к Лязизе-апай, несмотря на дальней родство.

Частыми гостями были земляки Абу-ага из Атырау, и почти безвылазно пропадали в этих стенах молодая литературная поросль. Многие маститые казахские писатели и поэты называли эту семейную пару своими наставниками. До сих пор все в рабочем кабинете находится на своих прежних местах, как при жизни Абу-ага и Лязизы-апай. Несмотря на то, что Райхан Аbugаликызы уже за 80, она четко помнит мельчайшие подробности из прошлого, и рассказчица замечательная. Слабость после болезни выдает лишь замедленный темп речи и бледность на лице. Но чем больше мы с ней удаляемся в прошлое, тем ярче оживают ее глаза, как будто дела давно минувших дней

«Барлығы да поэзия, сен үшін», деп әдебиет патшалығының ғажайып ханзадасы нәм бірегей сардары ретінде салтанат құрған Мұқағалидың құдіретті өлеңдері халқының жүрегінде. Бойына Алладан дарыған ақындық қасиетін халқына сыйлап кеткен ақын:

«Бәріне!
Бәріне!
Бәріне!
Жасыңа да көріне!
Кімге қан керек?
Ішуге емес дәріге...
Мен – донормын», - деп жар салады. Шындығында да Мұқағали бойында кернеген тамаша талантын халқына

Поэзия!

арнайды. Ең бірінші бақытына балаған халқына донор секілді бойындағы бүкіл күш-қуатын сарп етті.

Міне, осындай алыптұлғаның салтанаты мерейтойы республикалық маңызға ие болып тойланбаса да ақынның поэзиясын сүйетін жұртшылық атап өтті. «Санаулы менің сағатым, Санаулы менің күн, айым», - деп әрбір секундын бағалап өткен ақынның 80 жылдық мерейтойы С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінде «Ақын жыры – өмір сыры» деген тақырыппен ұйымдастырылып, аталып өтті.

Рухани кеште алғы сөз алған филология, журналистика және өнер факультетінің деканы, ф.ғ.к., профессор Жақсыбай Тұрсынұлы өзінің студенттік шағындағы қызықтарын өрнектеді. Ж.Т.Сарбалаев: «70-жылдары Алматы қаласындағы бүгінгі Әл-Фараби атындағы ұлттық университет

қабырғасында қызықты да мағыналы студенттік өмірімізді өткіздік. Сонда поэзия кештері болғанда ине шаншыр орын болмай, жастар қазақ ақындарының өлеңдерін жырлаушы еді. Ол кезде жастар поэзияға жақын болатын.

Осы студенттік кезімде Мұқағали ақынның көзін көрдім. Ол кезде жазғы мезгілде ауыл шаруашылық және т.б. жұмыстарға студент жастарды тартатын. Бірде Есік қаласында жұмыс жасадық. Сонда қызыл шырайлы, биік бойлы, кең иықты, бейне тұрпаты көрікті Мұқағали ақынды алғаш көрген едік. Ақынның тастар үстінде өлең оқып отырған сәттері әлі есімде, баяғыдай көз алдымда, әлі санамда жаңғырып жүр. Ақын қайтыс болғанда да, бұқара халықпен бірге Мұқағали ағамызды мәңгілік сапарға шығарып салу сәтінде де болдық.

Мұқағали - өлем әдебиетінің алтын жауһарынан орын алған ақын. Сондық-

т.б. өлеңдерінің образын, туындының бейнесін ашатын суреттерін көпшілікке таныстырды.

Кешке қатысқандар Мұқағали туындыларының идеялық-көркемдік ерекшелігін, ғажайып келбетін айшықтаған суреттерді көріп таң қалысты.

Осылайша жұмыр жердің барлық мәселесіне араласқан кең, ауқымды тақырыпты қамтитын туған жер, адамдар тағдыры, өмір мен өлім, ана мен бала, ақын мен ақындық, соғыс тауқыметі т.б. тақырыптардағы лирикасы қайталанбас ұлттық сипат, ұлттық зермен кестеленген Мұқағали шығармашылығына нәм өміріне арналған рухани да мәдени кеш сценарий бағдарламасы бітсе де, көпшілік тарқағысы келмей, өздері ақынның өлеңдерін оқи бастады. Поэзия патшалығына жиналған әдебиет, жыр сүйер қауым осылай қыздыра түсті.

Менімен егіз бе едің?

тан Мұқағали қазақпен мәңгі жасамақ», - деп толғана сөз саптады.

Поэзия мерекесінде жастар ақынның өлеңдерін шынайы образдарда орындап рухани шөлдеп жүрген көпшілікті бір маркайтып тастады.

Кеште ақын поэзиясына терең үңіліп, әрбір өлеңінен сыршыл қылқаламмен суреттер өрнектеп жүрген Майса Қамысбайқызы да сөз алды. Қылқалам шебері жаны нәзік лирик ақынның өлеңдерінің сыры мен қырына үңіліп графика, батик, макраме стилінде бейнелеп жүр екен. М.Қ. Ықласова ақынның «Жарық дүние-ай!», «Үнсіздік», «Дарига, домбырамды берші маған», «Фантазия», «Поэзия», «Ғашықпын!» және

Кеш соңында жиналғандар әдеби кешті дәстүрге айналдырамыз десті.

P.S. «Мақатаев мақамынан», «Мұқағали стилінен» бағыт алып, зерделеп жүрген жас ақындар «Мұқағалитану» саласында аянбай еңбек етіп, жас ұрпақтың ақын өлеңдерінің құдіреттілігін, құпиясын, терең философиясынан сусындап өсулері үшін жағдай жасаймыз деді. Демек, күнделігінде «Мен бақытсыз ақынмын», - деп жазған Мұқағали шын бақытты. Өйткені, ол халқының жүрегінде мәңгі қалмақ.

А. АНАРБЕКОВА

- Туған жерің?
- Ұланымын, Қарасаз деп аталатын ауылдың.
- Туған жылың?
- 1931. Құрдасымын Шәмілдің.
- Жынысың кім?
- Еркекпін ғой, еркекпін! Және-дағы тәуірмін...», - деп жүрегі нәзік лирик ақын Мұқағали «Менің анкетам» өлеңінде жырлаған екен. Өздеріңіз көріп тұрғандарыңыздай биыл халқының жүрегін үлкен орын алған Мұқағали Мақатаев 80 жаста. Сыршыл өр ақын М. Мақатаевтың 80 жылдық мерейтойы отанымыздың түкпір-түкпірінде аталып өтуде.

Ақынның мерейтойы қара шаңырағымызда да 11 ақпан күні С.Бейсембаев атындағы ғылыми кітапхана ұжымы мен белсенді студент жастардың ұйытқысымен рухани кеш ұйымдастырылды.

Білім ұлтқа, дінге, тілге бөлінбейді...

Инфо–фокс

Аты-жөні: Байтаева Гүлнәр Рахметқызы;
Туған жылы: 29-шы қазан 1960 жыл
Туған жері: Атырау қаласында;
Тұрған жері: Павлодар қаласы;
Жұмыс орны: С.Торайғыров ат. ПМУ;
Қызметі: «Мемлекеттік және жергілікті басқару» кафедрасының меңгерушісі;
Ғылыми дәрежесі: экономика ғылымдарының кандидаты, доцент, жыл ұстазы;
Өмірлік мақсаты: балаларын биік шыңнан көру;
Өзінің мақсаты: ғылым жолында әлі талай белестерді бағындыру.

СТУДЕНТТІК ӨМІРІҢІЗДЕН СЫР ШЕРТСЕҢІЗ...

Студенттік өмір адам өмірінің ең ұмытылмас кезеңі ғой. Мен өзім Мәскеуде экономикалық акедемияны бітіргем. Бір қызығы дәл қазіргі студенттер сияқты бітірген соң, қайда жұмысқа барамыз, қайда тұрамыз деген проблемалар мүлдем болған жоқ. Сондағы мемлекеттік тәжірибені университет тарапынан сонау шет елде Германияда, Чехославакияда өттік.

Бір есімде қалғаны, бізбен бірге шет елден көптеген студенттер оқыды. 18 студент болды соның ішінде үшеуіміз ғана Совет одағынан болдық, ал қалғандары шет елден келген студенттер. Жаңағы үшеудің ішіндегі Қазақстаннан жалғыз мен болдым. Сондағы адамның намысы қалай келеді, шет елдіктермен бірге тырысып, жат жерде жүрсекте білімімізді көрсетейік, не болса да оқиық деп сол университетті 1986 жылдың желтоқсан айында үздік бітіріп шықтым. Студенттік кезеңім Мәскеуде бес жарым жылға созылды. Мектептік кезеңнен кейінгі студенттік кезеңде өмірлік бағытыңды жасап аласың, одан кейінгі өмір, тәжірибе біліміңді толықтырып, өз білгеніңді басқаларға үйрету болып саналады. Мен қазір дәріс үстінде студенттерге қарап отырып өзімнің жастығыммен бетпест кездескендей боламын. Білім, адамды ұлтқа, дінге, тілге бөлмейді. Сен өз мамандығыңның шебері болуды ойлайсың. Отан деген оттан да ыстық дейді ғой, өз туған жеріме Атырау қаласында пединститутта оқытушы боп екі жылдай жұмыс жасадым. Ғылым жолын қазіргі КазМУда аспирантурада оқыдым. С.Торайғыров атындағы ПМУ-не 2002 жылы аға оқытушы болып келдім. Бірақ аспирантураны толық аяқтай алмай, оған себеп тұрмыс құрып отбасылық жолға түстім. Өйткені ана болу әрбір қыздың міндеті ғой...

ҚАЗІРГІ СТУДЕНТТЕРДІҢ ПРОБЛЕМАСЫ ОҚУ БІТІРГЕННЕН КЕЙІН БАСТАЛАДЫ, ОЛ ЖҰМЫС, ҮЙ АЛУ, АЯҚҚА ТҰРУ СИЯҚТЫ...

Әрине қазіргі жастарға қиындау келеді. Бұрын біздің кезімізде оқу бітірісімен мемлекет тарапынан міндетті түрде көтермеақы береді. Ол ақшамен жас маман 4-5 ай жарты жылдай өмір сүруге жетеді. Шынын айту керек, өз туған қалама келген соң үй, жұмыс мәселесінде қиындық болған жоқ. Өз басым оқу іздеп сонау Мәскеуге барғанда мемлекеттік қолдау тегін оқу деген болған жоқ, өз күшіммен түстім. Ол кезде қазіргідей тест емес, емтихан тапсыратынбыз күллі комиссия алдында. Оқуды қызылға тәмамдаған соң, маған қайда жұмыс жасауыма таңдау еркін берді. Балтық жағалауындағы елді-мекендерге, Мәскеуде қалуға, бірақ мен, ер туған жеріне дегендей өз еліме кеттім. Өзіммен қатар бітірген студенттерде де ешқандай қиындық болмады жұмыс мәселесінде. Енді әр кезеңнің өзіндік қиындығы болады ғой. Қазір нарық заманы. Әр нәнін бастауы қиын болады. Жастардың өз күштерімен жұмыс тауып, тіршілік тетігін табуға өздері әрекет жасауы керек. Әрине, бірден бір мәселе қазіргі жастарға қол жетерлік баспана, жұмыла кірісетін жұмыс орны ауадай қажет. Дегенменде қиындықты да жеңіуге болады. Өзіне деген сенім мен баста білім болса болғаны.

ЖЕМІСТІ ЖҰМЫС ЖОЛЫНДАҒЫ ЖЕТКЕН ЖЕТІСТІКТЕРІҢІЗ?

Бүгінгі таңда экономикалық теория кафедрасының меңгерушісімін 2006 жылдан бастап. Балаларым аяққа тұрғасын жас кезімде бастаған кандидат экономикалық дессертациямды 2005 жылы қорғап шықтым. Қазір доцент қызметіне көтерілдім. Негізінен алға талпыну ол оқытушының біліктілігін көрсетеді. Өйткені студентке білім бергенде неғұрлым тереңдетіп жан-жақты

білім сапасын көрсете білсең, ол да оқуға деген ынтасын күшейтіп, алға талпынады. Студентті биіктен көргің келсе, өзің оқытушы ретінде үлгі болып, жол көрсете білуің керек. Ғылым жолында жалықпау керек, ізденіп еңбектену арқасында үлкен жетістіктерге қол жеткізуге болады. Міне, қазір докторлық ғылыми жұмысымды жазып болып қалдым, сәтін салса мұны да қорғап шығамын Алла жазса.

ӨЗІҢІЗ БАСҚАРЫП ОТЫРҒАН КАФЕДРАҢЫЗДЫҢ ҚЫР-СЫРЫН ТОҚТАЛСАҚ...

Бүгінгі таңда экономика саласы ең қажетті мамандық болып саналады. Нарықтық экономикада бәсекелестік өте қажет, кім қабілетті сол қиындықтың ақырына дейін тұра алады. Біздің факультетте бес кафедра бар. Жоғарғы деңгейде сабақ беріледі. Қиындығы студенттерге грант аз бөлінеді. Алтын белгіге бітірген студенттердің өзі ақылы оқиды. Бірақ соған қарамай студенттер халықаралық конференцияларға, түрлі іс-шараларға қатысып, биіктерден көрініп келеді. Бұл дегеніміз, қоғам қажеттілігін өтегеніміз болып табылады.

Кафедрада профессор Хисматуллин-ды айтуға болады. Ол кісі ұзақ жылдар бойы жұмыс жасауда. Тәжірибесі үлкен, білімді ұстаз. Гүлмира Кошановна, Жаннат Мырзабеков, Шынар Жақановна секілді озық ойлы, алғыр да еңбекқор оқытушыларымыз көп. Біздің кафедра бітірушілермен екі түрлі пәннен аралық бақылау алады. Біріншісі макроэкономика, екіншісі теория. Университеттің ішіндегі барлық мамандар бойынша біздегі берілетін пән: экономика негіздерінің теориясы. Бұл барлық факультеттермен жұмыс жасайды. Кафедраның тағы бір мақтанышы біз: мемлекеттік және жергілікті басқару мамандығын дайындаймыз. Содан кейін қаладағы әкімшілік, департамент тағы да сондай қазыналық кәсіпорындармен тығыз қарым-қатынаста жұмыс жасай-

мыз. Студенттердің тәжірибеден өтуі, жұмысқа орналасуы бәрі-бәрі осы жергілікті органдармен тікелей байланысты.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ЖАЙЫ ҚАЛАЙ?

Өкінішке орай, өзіңізде білесіз, қысқартудың екінші легі жүріп жатыр ғой. Бірақта қазір біздің мамандыққа сұраныс үлкен. Неге десеңіз жаңағы мемлекеттік және жергілікті басқару мамандығы бойынша көп жерде басқа саланың адамдары жұмыс жасайды. Мәселен психолог, педагог, филолог, заңгер сияқты. Ал біздің дайындайтын маманымыз сұраныс бойынша. Негізінен базалық білімі болмаса ертең білікті маман шықпайды. Көбінесе бізде сырттай оқу бөлімінде, қалалық мемлекеттік басқарудан келіп екінші жоғары дипломға оқиды. Студенттеріміздің орта есеппен 40 пайызы қалалық әкімшілік және жергілікті орындарда жұмыс жасайды.

Оймақтай ой: университетіміздің бүгінгі мақтанышы, білікті білім иесі, тұғырлы тәжірибелі, озық оқытушы болу – ұстаздарымыздың әрбірінің еншісінде. Білім - өлмес, өшпес, рухани азығымыз. Оны дайындайтын, баптайтын білім ордасындағы білімпаздарымыз. Әр саланың қыр-сырын меңгере отырып, шәкірт тәрбиелеу – қазақ елінің болашағына қамқор болу деп білеміз. Ұстаздың жемісі – еңбегі, жеңісі – оқушы білімі. Ұлы Абайша айтсақ: «Ақырын жүріп анық бас, еңбегің кетпес далаға, Ұстаздық еткен жалықпас, Үйретуден балаға», - деген нақыл бүгінгі оқытушылардың ұраны. Қоғам алға жылжыған сайын, ғылым мен білім жаңашылдығы көріне береді. Сондықтан студенттер қауымының зеректігі - зерделі кітап киесінде, жо-жоқ ұстаз иесінде...

Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

Біле жүріңіз

Жеті ата

1. Бала.
2. Әке.
3. Ата.
4. Үлкен ата.
5. Баба.
6. Түп ата.
7. Тек ата.

Жеті қазына.

1. Ер жігіт.
2. Сұлу әйел.
3. Ілім-білім.
4. Жүйрік ат.
5. Құмай тазы.
6. Қыран бүр- кіт.
7. Берен мылтық.

Жеті ырыс

1. Адамның ақыл-ойы, сана-сы.
2. Денсаулық.
3. Ақ жау-лық (ердің жары).
4. Бала (өмір жалғасы).
5. Көңіл (кө-ңіл мен пейіл кең болса, ынтымақ, береке орнайды).
6. Жер («Жерсіз – ел тұл, ерсіз – жер тұл»).
7. Ит.

Жеті жұт.

1. Құр-ғақшылық.
2. Жұт (мал қы-рылу).

3. Өрт.
4. Оба (ауру).
5. Соғыс.
6. Топан су.
7. Зіл-зала (жер сілкіну).

Жеті жоқ:

1. Жерде өлшеу жоқ.
2. Ас-панда тіреуіш жоқ.
3. Таста тамыр жоқ.
4. Тасбақада талақ жоқ.
5. Алланта бауыр жоқ.
6. Аққуда сүт жоқ.
7. Жылқы-да өт жоқ.

Жеті жетім:

- Тыңдамаған сөз жетім.
- Киюсіз тозған бөз жетім.
- Иесіз қалған жер жетім.
- Басшысы жоқ ел жетім.
- Аққу, қазсыз көл жетім.
- Жерінен айырылған ер жетім.
- Замандасы қалмаса – Бәрінен де сол жетім.

Жеті ғашық.

- 1-нұсқасы: 1. Ләйлі – Мәжнүн,

2. Жүсіп – Зылиха,
3. Фархад – Шырын,
4. Тахир – Зухра,
5. Арзу – Қамбар,
6. Уәлік – Ғарра,
7. Уәки – Құлша.

2-нұсқасы:

1. Ләйлі – Мәжнүн,
2. Жүсіп – Зылиха,
3. Фархад – Шырын,
4. Бағрам – Күлөнда,
5. Сейіпмәлік – Бөдіғұл,
6. Бозжігіт – Анула (кей нұсқада Қарашаш),
7. Зияда – Хорлы (Хорлы - Ғайын).

Жеті шәріп:

1. Мекке шәріп,
2. Мәдина шәріп,
3. Бұхар шәріп,
4. Шам шәріп,
5. Қатым шәріп,
6. Құд-дыс (Мысыр) шәріп,
7. Кәләм шәріп (Құран).

Жеті тозақ:

1. Сағир.
2. Ла-зо.
3. Сақар.
4. Жахим.
5. Жа-һаннам.
6. Хауия.
7. Хатома.

Жеті күн:

1. Бүгін
2. Ертең
3. Бүгінгі күн
4. Арғы күн
5. Ауыр күн
6. Соңғы күн
7. Азына
1. Дүйсенбі
2. Сейсенбі
3. Сәрсенбі /сәтті күн/
4. Бейсенбі
5. Жұма /қасиетті күн/
6. Сенбі
7. Жексенбі.

Жеті қат көк:

1. Ай

2. Күн
3. Шолпан
4. Есекқырғын /Меркурий/
5. Қызылжұлдыз /Марс/
6. Сатурн
7. Мүшәри /Юпитер/.

Жеті амал:

1. Күннің тоқырауы
2. Қарашаның қайтуы
3. Үркердің батуы
4. Мұздың қатуы
5. Киіктің матауы
6. Қыс тоқсан
7. Ай тоғамы.

Жеті кереметі:

1. Египет пирамидасы.
2. Вавилонның аспалы бағы.
3. Ертедегі Артемида храмы.
4. Олимпиядағы Зевстің мүсіні.
5. Галикарнастағы Мавсол патшаның табытханасы.
6. Жерорта теңізі аралығындағы Гелиостың (Күн Құдайы) қолдан жасалған мүсіні.
7. Александрия маягі.

«Жеті саны – бақытты сан, ол – адамзаттың сүйікті саны». Көп халықтың түсінігі осындай.

Жинап әзірлеген Қ. ХАШЫМҚЫЗЫ

- Сейдахмет-ага, за последние годы читательская аудитория «Мысли» значительно расширилась за счет Ваших читателей, неожиданно для себя обнаруживших Ваше имя во главе редакционного коллектива этого журнала. Ваша редакторская деятельность в других республиканских изданиях, Ваши статьи всегда отличались принципиальностью, не всегда лицеприятной для власти позиций. Оправдались ли Ваши цели, связанные с приходом в журнал, который многие читатели, в том числе и я, относили к «рупору власти»?

- Во-первых, журнал «Мысль», который в прошлом году отметил свое 90-летие, и до моего прихода не ограничивал своей деятельности в рамках «партийного рупора». Его можно, скорее всего, назвать рупором общественного мнения. Здесь работает сильный в профессиональном отношении журналистский коллектив. Условно современную прессу можно разделить на три блока: оппозиционную, которая обличительна по сути своей, государственную с жесткой регламентацией и нейтральную, которая представляет интересы отдельных групп или людей. Но все же это, в какой-то мере, условно. Ведь в большинстве случаев многое зависит от журналиста, его гражданской позиции. Когда меня пригласили занять кресло главного редактора «Мысли», главным условием с моей стороны было — никакого давления и никакого вмешательства извне в редакционную политику. Мы приглашаем к разговору на своих страницах компетентных людей и, не переливая из пустого в порожнее, непредвзято и честно анализируем

в них. Казахстан — наша Отчизна, и мы все — каждый из нас — ответственны за ее судьбу. Все мы в той или иной мере участвуем в ее созидании. На нас, журналистах, особая ответственность, если, конечно, сознательно не путать свою профессию с пиаром.

- В одном из интервью Вы заявили о том, что ценность оппозиции не только в ее стремлении просто оппонировать во всем власти. Ее назначение, как Вы заявляете, «посылать мощные импульсы, толкающие общество вперед, она должна быть генератором конструктивных и жизнеспособных идей, возбуждающих общество». Но Вы сами, для многих соотечественников — знаковая фигура казахстанской оппозиции — поврали с ней. Почему?

- Вклад оппозиции в то, какой страна стала сегодня, совершенно очевиден. И тех, кто был до 2001 года, и тех, кто пришел в 2001 году. Я всегда придерживался позиции — моя партийная принадлежность ни в коей мере не должна мешать мне оставаться независимым журналистом. Я вообще никогда не писал под чью-либо диктовку. В своей книге «Казахская драма на сцене и за кулисами» я попытался проанализировать подоплеку оппозиционных расколов. Думаю, это происходило опять же из-за недостатка политического опыта. Существовала проблема с лидерами, каждый из которых, в той или иной степени, хотел стать вождем. Серьезные политики и в кулуарах политическим сплетням и интригам предпочитают обсуждение острых политических вопросов, которые имеют отношение к будущему страны. Я вникал в данный

дополняли, на мой взгляд, друг друга. Аденауэр знал, что Эрхард — великий экономист, и терпел его. И они вместе вытащили страну из такой ямы, из какой и выбраться нереально. У нас же не терпят ни малейшего инакомыслия или критики. До тех пор пока внутри системы не будет самокритики, пока не будут присутствовать разные мнения, и пока из этих мнений не будет вырастать здоровое зерно, система не будет работать. Она будет разрушаться. У нас же в оппозиции вообще создавалась довольно странная ситуация. Есть какие-то люди с деньгами. Они почему-то убеждены, что раз они при деньгах, значит и рулить всем тоже должны они. Но это нонсенс.

- Сейдахмет-ага, в «Слове о будущей цивилизации» Вы ссылаетесь на древнюю индийскую притчу о наглядном уроке управления государством, который молодому принцу преподавал соседний раджа. Притча просто просится, чтобы привести ее нашим читателям полностью: «Раджа пошел по пшеничному полю и стал срывать самые высокие колоски. Принц понял его аллегорию дословно и, сам, став раджей, начал убирать в своей стране всех, кто хоть сколько-нибудь выделялся из серой массы. Так он добился полной покорности народа и беспрекословной власти. Этому совету до сих пор следуют некоторые диктаторы, не слишком обремененные умом. А между тем мало кто помнит, чем закончилась история молодого раджи. Спустя некоторое время его государство, лишенное лучших людей, в особенности в системе управления

гии экономические подходы, нетривиальная культурная политика и т.д. Если мы не начнем двигаться в этом направлении, то отстанем от мировых процессов. Катоки всеобщей глобализации нас просто размажет. Нам надо торопиться, потому что весь мир за последние десятилетия — особенно Восток — рванул резко вперед. Кто ожидал, что Китай в экономическом развитии будет претендовать на роль ведущей мировой державы, а Индия настолько преуспеет в информационных технологиях? Казахстан обладает колоссальным потенциалом и должен его использовать в полную силу. Надо признать, что в плане модернизации мы значительно отстаем. На мой взгляд, необходимо кардинально менять кадровую политику. Свою статью «Кадровые разрушения» я даже заканчивал такими словами: «Ребята, если вы умные, если вас волнует ваша страна, если вы энергичны, ни в коем случае никому об этом не говорите. Потому что масса проблем вас ждет. Тут же все начнут дорогу закрывать».

- Один из современных российских журналистов остроумно заметил, что, если творческая энергия не востребована, талант и ум не нужны, — они отмирают. Как хвост в процессе эволюции: чтоб не осложнял жизнь.

- Согласен. Мы в какой-то мере утратили интеллигенцию, которая вырабатывала и транслировала смыслы и идеалы. Если ни география, ни биография не будут влиять на карьерный рост молодых, мы получим поколение сильных управленцев, ис-

Статьями Сейдахмета Куттыкадама зачитывались не только в переломные 90-е, для И сегодня все, что вышло из-под его пера, несет на себе печать высокого профессионализма. Он — романтик, твердо верящий в пользу исторической логики и силу печатного слова. Он честен и не заигрывает с читателем. Он — Мастер слова, который наблюдает за своим народом с неподдельным интересом и состраданием, хочет помочь ему осознать себя собранием отдельных достойных людей, способным к лучшей жизни, а не инертной толпой, плывущей по течению. Народ для него — категория святая. Некоторые сравнивали Куттыкадама с пламенными трибунами революции. Казалось, что его родная стихия — бурная полемика, где он повергал в бегство соперников мощью аналитики и убийственной иронией. В одном из недавних интервью с нашим собеседником журналист Нурлан Еримбетов спросил Сейдахмета-ага, не кажется ли тому в нынешнем относительно покое после активной политической жизни, в которой он ранее вращался, что жизнь прожита зря... И хотя Куттыкадам отвечал интервьюеру с присущим ему юмором, вопрос Еримбетова покоробил. Статьи нынешнего главного редактора «Мысли» даже 15-20-летней давности не утратили своей актуальности. Интеллектуальный и философский термояд ранних вещей Сейдахмета Куттыкадама греет и освещает многие души и по сей день. Нынешний Куттыкадам тоже не исчерпал себя: все написанное им сегодня читается по-прежнему на одном дыхании. Его перо и сейчас «заточено» на острых проблемах современности. Соединяет его ранние и более поздние вещи то интеллектуальное напряжение, с которым читатель его материалы. В наше время засилья над литературой легкого чтения такое только радует. С.Куттыкадам — из резко поредевшей, к сожалению, когорты литераторов, уважающих своего читателя. В науке есть определение «обратная паразитная связь» — если в живой организм чем-то конкретным постоянно наполнять, то это «что-то» постепенно становится потребностью. Если каждый вечер смотреть «мыло» и пережевывать чтиво, какое там интеллектуальное напряжение... Вот и оправдывают свое малопочтенное занятие на грани фолла и прикола многие наши журналисты тем, что вымер думающий читатель, выдохлась читательская среда. А Куттыкадам эту среду формирует. Ведь за его уважением к читателю стоит неистребимая вера в логику исторических процессов, в прогресс человеческой эволюции.

конкретную ситуацию в разных сферах жизни общества — политике, экономике, образовании, здравоохранении и т.д. Дотации от Министерства скудные, но серьезные авторы, в том числе и крупнейшие ученые, охотно идут на сотрудничество с нами. Я позиционирую «Мысль» в нынешнем ее состоянии как издание для думающей аудитории. Авторская почта журнала активна. После публикации многих материалов к нам поступают отклики читателей, как положительные, так и скептические. Я всегда придерживался мысли, что журналистика сопоставима с зеркалом. Кого-то это зеркало раздражает, но все равно не надо приукрашивать действительности.

Во-вторых, я резко критиковал не саму власть, а те ее действия, которые, на мой взгляд, не поддавались никакой логике. Это была не просто критика, а анализ, где я пытался выяснить, почему такие вещи случаются. Когда власть ошибалась, наши пути с ней расходились. Но одно про себя могу сказать наверняка: я — человек государственнического склада. И если я подвергал критике действия власти, то с одной целью — помочь переломить ту или иную негативную тенденцию. Вообще, не подвержен к делению на своих и чужих — я ведь критикую конкретные действия, а не личности. Предвзятость журналиста высвечивает непрофессионализм в нашей профессии. С большим уважением отношусь ко всем истинным патриотам. И неважно во власти они или в оппозиции. И там, и тут есть люди, полемизируя с которыми, я сохраняю при этом и сегодня уважительные отношения. Для меня определяющий момент, если человек — государственный, и для него важен приоритет общественного. Человек может сбиваться с пути истинного — мы не праведники. Но если он искренен и чист в своих убеждениях, и его ошибки проистекают из настоящего соперничества своему народу, а не стремления к популизму или другим мелочным целям, то это не может не вызывать уважения. Главное — быть последовательным в своих убежде-

вопрос и как гражданин, и как журналист. Знание «кухни» политических процессов позволяет мне конструктивно критиковать не только на действия властей, но и оппозиции. Да, сегодня я ушел из оппозиции, в какой-то мере разочаровавшись в тех проявлениях, в которых она предстает на казахстанской политической арене. Но для демократизации политических процессов в становлении сильной оппозиции, как ни парадоксально, должна быть заинтересована, прежде всего, сама власть. Оппозицию не надо рассматривать только как жесткое противостояние власти, она позволяет шире представлять интересы всего общества при решении серьезных вопросов. Потому что власть, по своей сущности, идет на какие-то меры только тогда, когда испытывает постоянный прессинг со стороны. А это — прямая обязанность оппозиции. Оппозиция должна опережать власть в своих практических действиях. Наша же оппозиция, как это ни странно, движется в фарватере власти. Работы на опережение практически нет. У нас, к сожалению, оппозиция пока еще институционально не стала той мощной силой, которая могла бы на равных оппонировать власти. Без этого не будет движения вперед. Если мы не будем говорить о недостатках и недочетах в работе, то стагнация оппозиции, а, следовательно, и стагнация власти, а дальше по логике и стагнация всего общества, станет необратимым процессом. Вообще, на мой взгляд, когда две силы, представляя совершенно полярные позиции, ведут конструктивный диалог в уважительном, а не обличительном тоне — результат налицо. Возьмите двух людей, которые сотворили экономическое чудо Западной Германии из буквально обескровленной страны — Конрада Аденауэра и Людвиг Эрхарда. Два разных человека — по типуажу, темпераменту, политическим и религиозным взглядам. Они были абсолютно разными. Один был прожженным политиком, другой — не менее прожженным экономистом. Они постоянно спорили, но прекрасно

Сейдахмет Куттыкадам:

«Я НИКОГДА НЕ ПИСАЛ ПОД ДИКТОВКУ...»

ДОСЬЕ

Член Президиума Казахстанского Пен-клуба и Академии журналистики Казахстана. Окончил факультет технологии неорганических веществ Казахского химико-технологического института (1969), инженер-технолог. Кандидат технических наук (1975). Тема кандидатской диссертации «Каталитический крекинг керосиногазойлевых фракций мангышлакских и эмбинских нефтей». Автор более 15 научных и более 300 публицистических статей. Пишет на казахском и русском языках.

Литературные пристрастия — Лао-Цзы, Платон, Аль-Фараби, О. Шпенглер, К. Юнг, Л.Н. Толстой, Т. Манн, М. Ауэзов — классическая философия и литература.

Религиозные взгляды — «Верю в Высшего Творца».

Идеал политического деятеля — Ш. де Голль, М. Мохамед, Н. Мандела.

С февраля по декабрь 1991 года — заместитель главного редактора журнала «Арай-Заря». С 1992 по 1993 годы — заместитель министра печати и информации РК. С 1994 года — главный редактор газеты «Время-Дәуір». С 1994 года — главный редактор журнала «Арай». С 1995 года — обозреватель газеты «Аргументы и Факты — Казахстан». С 1999 года — председатель движения «Өрлеу». С 2002 по 2003 годы — главный редактор газеты «Эпоха». С 2004 года — обозреватель газеты «Начнем с понедельника». С января 2006 года по настоящее время — главный редактор журнала «Мысль».

Прогноз будущего Казахстана: «Если ставка будет сделана на таланты и способности людей — процветание; если будет продолжаться бездумная распродажа природных ресурсов — резкий упадок в недалеком будущем».

Хобби — рыбалка.

и обороны, ослабело, и его легко захватила армия лукавого советчика — того самого соседнего раджи. Какими Вы видите будущих управленцев, которые сегодня еще «грызут гранит науки» в вузах?

- Формирование государственности у нас еще не окончилось, 20 лет для этого — короткий срок. Что мы за 20 лет сделали и достигли? Очевидно же, что у нас ярко выраженная сырьевая экономика, и так называемые «успешные показатели» ее роста обусловлены, прежде всего, огромными ценами на нефть. Перемены неизбежны. Поскольку мы строим новую страну, нам нужны абсолютно новые подходы: новые идеи, собственные пути модернизации, свежие политические технологии, дру-

женнее болеющих за будущее страны, настоящих профессионалов. В формировании такого поколения — залог успешности будущих реформ. В свое время правительство Сингапура, приступая к реформам, составило даже список всех одаренных ребят. И президент страны лично отслеживал, как продвигается карьера каждого из них, потому что судьба каждого талантливого человека — это судьба страны. Называли чиновников, преграждавших их путь. Ли Куан Ю, стоявший у истоков «сингапурского чуда», в свое время создал список талантливых людей, которые охранялись государством. Потому что считал, что их талант — достояние нации. И

он следил за каждым человеком из списка - как складывается их карьера? Если у кого-то что-то сбивалось, он специально разбирался, сам ли он виноват или ему помешали. К сожалению, нашей стране не хватает истинных государственных, для которых интересы общества превыше всего. Во всех процветающих странах мира у руля стоят жесткие государственники и профессионалы. Да, мы должны готовить новую когорту управленцев, но они должны пройти все ступени «лестницы», прежде чем занимать высокие государственные посты. И еще - мировой опыт показывает, что какими бы ни были высокими знания, полученные отдельной группой населения, но если они не сочетаются со своими корнями, со своей народной культурой, то из такой среды никогда не выйдет великий лидер. Возьмите такие фамилии: Нельсон Мандела, Мустафа Атаюрк, Дэн Сяопин, Индира Ганди, - все эти выдающиеся руководители сочетали великолепные знания с любовью к своему народу. У нас же, к великому сожалению, наблюдается отрыв от родных корней, перерастающий в некое противостояние. Намеренно игнорируется казахский язык. «Если я богат и преуспеваю, для меня английский важен» - это очень ошибочное мнение, ведущее в итоге к поражению всей нации. Это трагедия как для отдельного человека, так и для общества в целом. Прежде всего, потому что потенциал личности вместо того, чтобы работать на развитие нации, уходит на какие-то сугубо эгоистические цели. Мы не должны забывать, для чего человек живет. Для того, чтобы оставить о себе в народе светлую память. Для того, чтобы о нем помнили, даже спустя много веков. Чтобы им гордились его внуки и правнуки. А вовсе не для того, чтобы набить свою ненасытную утробу. И наши предки об этой истине, в отличие от нас, знали.

- Студенты, будущие журналисты, просили меня передать Вам номера газеты «SMS+», которую они выпускают третий год. Это - первая и пока что единственная ласточка на медийном поле региона, которая выходит на государственном языке и рассчитана на молодежь. У нашего университета есть традиция - проводить Летние Медиа-школы именно для пишущих ребят. В прошлом году те, кто обучается в группах с государственным языком, рассказали нам, организаторам, упрек, что такие Медиа-школы не учитывают интересы тех, кому работать в казахской прессе. Вы одинаково успешно работаете и в русскоязычной прессе, и в прессе, которая выходит на государственном языке. Приедете к нам, если пригласим? В современной казахстанской журналистике Ваш авторитет очень высок, может, Вашему примеру содействия в подготовке будущих журналистов для казахской прессы в регионах последуют и другие Ваши именитые братья по перу.

- Со своей стороны, хочу заметить, что уже сегодня в казахскоязычных СМИ идут более активные, оживленные, глубинные дискуссии, чем мы это видим в русскоязычных изданиях. И Ваша идея провести Медиа-школу для будущих корреспондентов казахской прессы. Расширяя информационное поле прессы на государственном языке действительно необходимо. Передайте ребятам, моим начинающим коллегам, что я не только принимаю предложение провести тренинг для них, но и сагитирую на такое хорошее дело около четырех-пяти ведущих республиканских журналистов, хотя некоторые из них работают в других сферах (Тут же по телефону Сейдахмет-ага созвонился с М.М. Ауэзовым и предложил составить ему компанию на нашу Медиа-школу). Я хорошо знаю вашего ректора Е.М.Арына как человека, искренне болеющего за будущее казахского языка, национальной культуры. Передайте благодарность за энциклопедию Султанмахмута Торайгырова. Это, бесспорно, большое дело. И за ваших студентов поблагодарите.

- В вопросах государственной языковой политике Вы, Сейдахмет-ага, всегда были предельно открытвенны, хотя, наверняка, некоторым это не нравилось. Не помню, чтобы Вы просили вводить преференции за знание государственного языка - доплаты, премии и пр. льготы. Вы одним из первых на страницах русской печати заговорили об обличенном в государственный статус казахском языке не с утилитарной позиции, не как сугубо о коммуникативном и информативном средстве. Вы написали в свое время, что «на самом деле, язык - намного более содержательное явление, это самощущение народа. С утратой языка гибнет целый мир, и поэтому сейчас нельзя даже дискутировать на тему, нужен или не нужен казахский

язык. Нужен! Без языка нет ничего, никакой духовности». Позднее такое я нашла только у Каната Кабдрахманова. Мне порою кажется, что в вопросах языковой политики наши журналисты и писатели, хотя бы большими роялистами, чем король. На страницах русской прессы в Казахстане аналитические материалы на эту тему крайне редки.

- Богатство мира в его многообразии. Оно во многом сохранилось благодаря возникновению и развитию национальных государств. Благодаря этому фактору существует и многообразие этнических историй, этнического мышления, этнических культур. Неавтохтонные группы населения должны это понимать. Но это никоим образом не значит, что может допускаться ущемление интересов некоренного населения. Это - задача ведущего этноса. Малейшее ущемление прав одних будет работать против интересов всех. Ущемленное сознание действует разрушительно. Поэтому надо по возможности искать если и не гармонию, то хотя бы консенсус. Но приоритет культуры коренного народа, приоритет его языка - это неоспоримо. Это должны понимать все, кто проживает в Казахстане. Прежде всего, надо понять простую вещь: есть права коренного этноса. Надо четко уяснить, что речь не идет об ущемлении прав других этнических групп, а о приоритете государственнообразующего этноса. Если здесь будут ущемлены права казахов, государство Казахстан никогда не состоится. До тех пор, пока казахская культура, казахский язык, казахское самосознание не станут прочно на ноги, ничего не получится. Это становой хребет нашей государственности. В Сингапуре 77% населения - этнические китайцы, но государственный язык - малайский. Потому что Ли Куан Ю прекрасно понимал, что это - малайская земля. Там все изучают малайский язык. Другое дело, что у них более широко распространен английский язык, но, тем не менее, к малайцам там исключительно почитательное отношение. Это притом, что, являясь коренным этносом, малайцы в меньшинстве. Вспомните, как возродился мертвый язык в статусе государственного в Израиле благодаря четкой языковой политике, узльский - в Ирландии. Задача упрочения казахского языка в статусе государственного - дело не одних казахов, а всех казахстанцев. Необходимо отказаться от национального эгоизма во благо казахстанского патриотизма. Казахи как государствообразующая нация ответственны за всех. Но все другие ответственны за казахов.

Политика казахстанской власти должна быть направлена на то, чтобы любой гражданин Казахстана стремился быть патриотом своей страны и работать исключительно на ее интересы. Вспомним Тургута Озала, при котором Турция совершила экономический рывок. Он ведь был этническим курдом, но лексика только, и прежде всего, об интересах Турции. Если сейчас какой-нибудь гражданин Казахстана - курд, армянин, уйгур или еще кто - проявит себя, как защитник казахского языка, культуры, то казахи поддержат его безоговорочно. У нас, постсоветских людей, несколько особое восприятие национализма. В западной культуре национализм воспринимается нормально, в восточной, кстати, - тоже. А вот в Советском Союзе мы привыкли делить национализм и национальное. Я не знаю, насколько это сейчас оправдано, потому что постепенно и к нам приходит осознание того, что нормальный национализм, пока он не переходит в шовинизм и ксенофобию, - это одна из ипостасей патриотизма. Потому что, не любя свой народ, ты не сможешь полюбить другой народ. Переосмысление должно произойти. Я считаю, что если любой из наших политиков работает на консолидацию народа, чтобы сделать другие народы нашими друзьями, - это патриот. Но если он возрождает ксенофобию, и все народы вокруг него стали врагами, то это - самый настоящий антипатриот. То есть умение выстроить диалог с другими народами, понять и уважать их своеобразие - это очень важно. Страна, которая это подтвердила, - Малайзия, и я показал это в своей книге «Служение нации». В переводе с казахского «малай» - «холоп», и их положение действительно было таковым. Пришел Махатир Мохаммад, и за 22 года сделал из «холопского» народа, не имевшего даже грамоты, великий народ. В каждом народе кроется данная Богом некая самостийность, своя духовность и огромный творческий потенциал, который надо раскрыть. И самый великий патриот - тот, кто сможет это сделать. Я под патриотизмом понимаю заботу о том пространстве, где живешь, и о том обществе, частью которого ты являешься. Все, что ты делаешь во благо народа своей страны, чтобы он

был одухотворенным, культурным, экономически сильным, здоровым, - это и есть патриотизм. Только этим чувством объединяется территория, которую мы населяем, благодаря этому она обретает некую значимость, и только тогда ее можно воспринимать как некую духовную общность. У меня вызывает неприятие, когда современные потомки разных этносов предъявляют друг к другу целый перечень исторических обид. Если ты зациклился на прошлом, то только им и будешь жить, никогда оттуда не выйдешь. Надо смотреть в будущее и забывать мелкие обиды. И вот эта общая консолидация, общеказахстанский патриотизм, когда казах, русский, узбек, немец, татарин - это один народ, очень важны. И когда каждый почувствует себя неотъемлемой частью этого народа и поймет, что имеет те же права, что и все остальные, в нем проявятся лучшие качества, он будет по-настоящему работать на эту страну.

- Когда статьи из книги «Служение нации» выходили на страницах «Мысли», многие читатели с нетерпением ждали очередного номера, так как пристрастились именно к этим портретам. Будь то Махатир Мохамад, Ли Куан Ю, Лех Валенса, Нельсон Мандела, Атаюрк или кто-то другой из десяти героев этих статей - они предстают как живые люди с всеми своими достоинствами и недостатками, вызывая при этом неподдельное восхищение. В связи с этой книгой у меня несколько вопросов. Насколько развит, на Ваш взгляд, в современной журналистике Казахстана жанр литературного портрета? К теме роли личности в истории в своих работах Вы возвращаетесь довольно часто. Тому подтверждение и упомянутая книга. Что есть лидер для народа - Мессия или он лишь выразитель интересов своего народа в определенный исторический период?

- На казахском языке действительно написано и издано много интересных исторических вещей, однако им порой не хватает глубины анализа, в них многовато эмоций. О тех же Чокане Валиханове, Алихане Букейханове, Ахмете Байтурсынове, Мустафе Шокае надо писать реалистично, без преувеличений, показывать не только их достоинства, но и недостатки тоже, как это делается во всех развитых странах. Иначе мы получаем не личность, а плакат, который на глубинном уровне не воспринимается. Литературные портреты несут мощнейший духовный заряд для молодежи, которые ищут, с кого делать жизнь. Что касается русскоязычных изданий, то когда речь идет о наших национальных героях, здесь как-то остерегаются этой темы. Даже у казахов из этой среды существует убеждение: ну как наших можно сравнивать, предположим, с Атаюрком, Черчиллем, де Голлем и другими мировыми лидерами, великими патриотами своих стран? Конечно, эти личности из особого ряда. Но в контексте мировой истории та же партия «Алаш» имеет свое место. Она - одна из двух единственных партий на всей территории Советского Союза, с которой очень серьезно боролась советская власть. Это была достаточно продвинутая партия, у нее была мощная программа, свои люди и Госдуме и так далее. Но вот глубины осознания вклада лидеров этой партии в историю нет. О них надо писать, прежде всего, на русском языке. Ведь реально наша нация сейчас как бы расколота на две части - русскоязычную и казахоязычную субкультуры. Мы сегодня не должны культивировать такое деление, высокомерно называя первых шала-казахами. Русскоязычную казахскую молодежь необходимо приобщать как к национальной культуре, так и к истории. Если сегодня ты не так знаешь родной язык, но сам богат духовно, ты рано или поздно к своим истокам вернешься. Обстоятельства заставят. Но если у тебя нет никакого представления о культуре, то ты никогда не поднимешься до понимания подобных вещей. Не вырастает духовно. Тогда вся наша нация рискует выродиться в таких шала-казахов. Мы будем владеть бытовым казахским языком, но не сможем достичь высот духа. В то же время сегодня мало знать эпос Кобланды и Алпамыс-батыра для того, чтобы считаться настоящим казахом. Необходимо развиваться, сопереживать своему народу и работать во имя его блага. Нация должна модернизироваться.

На Ваш второй вопрос я отвечу следующим образом. Меня всегда привлекал феномен лидера. К этой теме я обращался часто. Писал в свое время о Черчилле, Шарле де Голле, Франко, Салазаре, Сталине. Феномен лидера, по-моему, требует очень серьезного изучения. Лидер - это нечто мистическое. Всегда трудно обосновать, почему именно в этой ситуации, в

этой стране родился вот такой лидер. Общественная, политическая, эпическая ситуация создаются ходом Истории. Но в нужный момент должна появиться личность, которая придаст ходу истории тот необходимый импульс и направленность, которые приводят к коренной трансформации существующего положения вещей. Однако если такой личности или когорты ярких лидеров не окажется, ситуация может сойти на нет. В то же время никакая личность, какой бы гениальной и масштабной она ни была сама по себе, создать такую ситуацию не в состоянии. Назовите ее как угодно: предреволюционная, предкризисная, предреформенная. Так было в Англии, во Франции, в России, в Америке, накануне известных событий сыгравших в истории этих стран и всего мира определяющую роль. Я убежден, что в истории было немало личностей, которые потенциально могли бы стать великими вождями, но они так и ушли безвестными, потому что не было соответствующей ситуации. Для меня народ - категория святая, и я не приемлю, когда применительно к нему используются уничижительные оценки. Но вместе с тем, народ, как некая субстанция, тоже подвержена инерционным процессам. Я считаю, повторюсь, что историю двигают не массы, а лидеры. Это мое железное убеждение. Я и раньше стоял на этой точке зрения. Другое дело, что надо формировать некую массу, чтобы она могла продвигаться вперед. Но роль лидера при этом исключительна.

- А Вы сами не хотите написать книгу, в которой главными героями станут наши национальные герои? Ведь многие из них до сих пор обделены вниманием писателей - возьмите того же Жумабека Ташенова, который противостоял всему Центральному аппарату КПСС во главе с Хрущевым, но отстоял пять областей в составе Казахской ССР, в том числе и Павлодарскую. Не побоялся ни барского гнева, ни лишения высокого кресла, ни опалы...

- Да, это был настоящий азамат. Пока в замыслах такой книги нет, как и нет на нее заказчика. На «Служение нации» был заказчик, и этот заказ совпадал с моими творческими интересами на то время.

- Ведь государство могло бы выступить заказчиком - кому как не казахам писать о выдающихся сынах нации! Впрочем, чему здесь удивляться - сколько мы убеждали Департамент внутренней политики акимата области, что надо поддерживать единственную молодежную газету на государственном языке... Одни обещания. Традиционный заворачивающий вопрос о Ваших творческих планах.

- В свое время Абай написал гениальное произведение «Қара сөздер», в котором изобличал нравственные недостатки своих сородичей. У меня в замыслах книга, где я бы хотел проанализировать, что лежит в основе этих недостатков. Знаете казахскую пословицу, что, если болезнь скрывают от других, она приводит к гибели. В былые времена немало великих цивилизаций погибли отнюдь не под ударами более могущественных врагов, а из-за внутренних болезней. Примерно 40 веков назад одна из величайших, уникальная Хараппа, без видимых внешних и внутренних причин претерпела катастрофу, объяснения которой долго не могли найти. Когда же нашли, выяснилось, что это было первое в истории экологическое самоубийство. Хараппа стремительно развивалась и, нуждаясь в древесине, уничтожила большую часть деревьев в верховьях Инда, в результате уровень реки резко упал. Отсутствие воды губило самобытную культуру. Так было и с Вавилоном, и с другими древними великими цивилизациями. Так было и с Союзом. Абай не исчерпаем, и мы только на подступах к прочтению его произведений. И искать ответы на вопросы, поставленные гением всей нации.

- По дороге к Вам я вспомнила анекдотичный случай: фанат всеми правдами и неправдами добирался до объекта своего почитания и, в волнении все перепутав, заявляет последнему: «Я - Ваш кумир!». Вы стали кумиром для многих молодых казахстанских журналистов, а кто из современных казахских прозаиков наиболее авторитетен для Вас самого?

- В свое время духовный факел Абая перешел к Абдижамилу Нурпеисову, которого, пожалуй, с полным правом можно назвать самым глубоким писателем нашего времени, и нашей страны... Ему я посвятил «Послания Патриарха». Жаль, что таких патриархов, которых можно было бы с полным на то правом назвать совестью нации, в литературе остались считанные единицы. После ухода таких Величин в мир иной испытываешь почти осязаемую пустоту...

М. РАХИМЖАНОВА

В ЗАПИСНУЮ КНИЖКУ ОТ С. КУТТЫКАДАМА

* Старая китайская поговорка гласит: «Когда слова произносятся не к месту, умирают слова. Когда слова не произносятся к месту, умирают люди». Все надо говорить к месту.

* Сейчас для того, чтобы выжить самому, нельзя топить других. Мы все помещаемся в одной утлой лодке, именуемой Землей. Мы вместе выживем или вместе... погибнем.

* Бог разуверился в итоге своего эксперимента с Адамом и Евой и оставил нас из-за того, что образ жизни, образ мыслей, образ действий человечества оказались неистожны и саморазрушительны. Впрочем, Ницше считал, что Он не только оставил нас, но и умер с горы.

* На вакантное место Бога устремились подручные дьявола - безумные генетики. Они считают почившего неудачника-бога ремесленником и, используя более современные материалы и технологии, чем глина и Его руки, ткут искусственную генетическую ткань, желая создать более "совершенное" творение. Каким чудовищем обернется этот голем, нетрудно себе представить.

* Вольфганг Гете говорил: "С высоты разума мир представляется сумасшедшим домом". Это было произнесено в начале XIX века, а в истоках XXI века сумасшествие мира зашло настолько далеко, что сделалось привычной нормой нашего бытия и уже никем почти не оспаривается.

* Интеллект девальвировался и раскололся на обслуживание сотен тысяч узких специальностей. Поэтому "ум" современного человека очень узок и... остер, остер до смертоносной колкости. Собственно говоря, это уже не ум, а опасные осколки хрупкого ума.

* Массовая культура - синоним стадных инстинктов, вакханалий и буйства - захватила планету. Эпоха нового варварства, предсказанная Ортегой-и-Гассетом, достигла своего пика. Современные варвары прекарно одеты, в руках у них нынче не дубинки, а ноутбуки, но тем они опаснее. Этим солипсистов занимают только личные потребности и прибыль, какой угодно ценой.

* Тодфлер писал, что в информационную эпоху в преддверии духовной "корпорации" должны уступить место университетам, а бизнесмены - ученым". По сути, речь идет о начале четвертой волны.

* Циники и хапуги, разбогатевшие за наш с вами счет и ощущающие истинное к ним отношение со стороны большинства, будут стараться всеми силами создавать невыносимые условия для тех, кто своей принципиальностью и порядочностью оставляет людям надежду на то, что не все еще утеряно. В то же время, того, что порядочные люди, пусть и в меньшинстве, но еще сохранились, недостаточно. Нужно чтобы возникли условия для того, чтобы они проявили себя. Без этого мы не поднимемся. Никогда...

* Врачи и циники будут работать только на себя, они будут воздвигать на общественный организм как дезинтегрирующий фактор. Они же рвут на части то, что создавалось многие годы всем миром. Конца и краю этому не видно. А созидать такие «акулы» не могут. Инстинкты и рефлексы не те.

* В ООН должны бы заседал не циничные политики, а выдающиеся деятели культуры, гуманитарной науки и религии - носители Духа.

* Патриотизм - это духовное понятие. Бог создал человека из земли, но эта земля осталась бы просто грязью, если бы в человека не был вдунут Божественный дух. И место, где живет человек, без этой божественной любви осталось бы просто территорией. Патриотизм - священное понятие, без него никакие - ни социальные, ни экономические, ни политические - формы устройства общества невозможны. Оно немалое мистическое, немаложко таинственное, его трудно уловить, понять, определить, как трудно дать и определение Любви, но оно при этом почти материально.

* Рай на земле - это ожидаемое всеми религиями царство Духа.

* В своей основе мы продолжаем оставаться носителями номадного мировоззрения и мироощущения. Это совсем иное мышление, иное восприятие мира, пространства, времени. Мне представляется, что в этом кроется наш шанс. Не надо этого кроестяся или комплексовать по этому поводу. Наоборот, это надо использовать в собственное благо. Например, для меня Интернет - это кощевое пространство. Я убежден, в этом пространстве нас ждет большое будущее.

С ДИПЛОМОМ – В СЕЛО?

Сегодня часто в средствах массовой информации можно услышать о том, что идет возрождение села, что разрабатываются новые программы, которые привлекают молодые силы на развитие села. И все же тенденция остается такой, что молодежь после получения образования не хочет возвращаться в село и ищет достойную работу в городе. Значит ли это, что поселки, села, деревни обречены на вымирание, или такие программы, как «Развитие АПК до 2014 года», «Диплом в село» спасут от него?

На сегодняшний день остро стоит проблема нехватки кадров в селах района, так как молодежь не хочет возвращаться в село, а старые кадры выходят на пенсию.

Об этом мы попытались поговорить с начальником отдела профессиональных практик и трудоустройства выпускников, начальником социальных вопросов, также с комитетом по делам молодежи. Но специалисты данных отделов по каким-то причинам не смогли дать ответов на поставленные вопросы редакции: почему выпускники вузов не хотят возвращаться к себе в село и работать для его развития?

ГРАНТ – НЕ ГАРАНТ

С каждым годом государственный заказ на образование растет. В этом году, по данным МОН РК, было выделено 33 490 грантов. Учитывая, что у нас в стране 717 053 студента, бесплатное образование составляет мизерную долю.

Может, стоит увеличить эту долю, дать возможность талантливым ребятам получить высшее образование?

Но грант – это, по сути, не просто бесплатное образование. Это вклад государства в определенное количество человек, и этот человек обязан отработать на благо страны. Это в идеале. На практике сейчас гранты больше похожи на подарки Дедушки Мороза. Выделяемые ежегодно миллиарды тенге не дают отдачу.

Есть определенная система формирования грантов. Например, сельская больница нуждается в определенном количестве врачей, она дает свой заказ. В Министерстве образования этот заказ превращается в грант, его получает определенный студент, но он даже не знает, что учится по заказу сельской больницы! Студент получает диплом и идет работать... куда-нибудь в туристическую фирму. Государственные деньги потрачены, а в больнице по-прежнему

нехватка врачей. Руководство Министерства образования и науки Республики Казахстан утверждает, что с 1999 по 2008 год государство выделило на гранты 172 миллиарда 295 миллионов тенге!

Но проблему дефицита специалистов это не решило. Только медиков сельским казахстанским больницам нужно 6 тысяч. При этом государство ежегодно выделяет около трех тысяч грантов на подготовку медиков.

Решению проблем дефицита кадров на селе была посвящена конференция студентов ПГУ с участием акима Железинского района Жанат Рашитович Шугаевым, где обсуждались вопросы трудоустройства выпускников ВУЗов Павлодарской области. Как уверяет аким, в районе создано 45 вакантных мест: в сфере образования, здравоохранения, культуры и агропромышленного комплекса. Возникает вопрос: «А как же будущие специалисты других специальностей?». На этот вопрос представители местной власти ответили с затруднением, говоря о том, что село нуждается в социальной поддержке.

На конференции были и выступающие – это жители района, в прошлом выпускники ВУЗов. Данияр Айтпаев – в 2009 году за-

кончил ПГУ им.С.Торайгырова, факультет исполнительного искусства. По распределению попал в Железинский район, 10 июля 2009 года Данияр написал заявление о приеме на работу на должность руководителя кружка домбрового ансамбля, а с 13 июля уже начал работать. Также он является председателем молодежного движения «Тәлімгер», принимает непосредственное участие в делах молодежи, играет в КВН, занимается спортом и летом собирается жениться. Проблем с жильем у него не возникло, он взял беспроцентный кредит сроком на 15 лет. Данияр утверждает, что условия в селах есть, было бы желание!

УРОК – НЕ ВПРОК

Не складывается ли у молодежи ошибочное мнение, что село – это только агропромышленный комплекс? Ведь есть и другие предприятия, где нужны молодые силы. В стране возрождаются села: предприниматели развивают крестьянское хозяйство, открываются садики, больницы, дома культуры и т.п.

Человек, как известно, реагирует на стимулы, активность и принятие решений зависит лишь от их размеров, но ведь нынешней молодежи предлагаются различные социальные

выплаты, подъемные к заработной плате, беспроцентные бюджетные кредиты для приобретения жилья в рамках реализации государственных программ. Все же почему идет деградация?

Пока государству остается только «откупаться» от возникших проблем «бесплатными» грантами. Дорого. Неэффективно. И результат налицо – тысячи недовольных студентов плюс нехватка кадров.

Я заинтересовалась у молодых специалистов, хотят ли они вернуться работать к себе в поселок (село, деревню)?

Арнур Аскаров, студент 4 курса:

– Я не хочу возвращаться в свой поселок, потому что там нет перспективы роста как специалиста, нет возможности найти хорошую работу с высокой заработной платой. Для того чтобы молодежь хотела жить на селе, важно развивать инфраструктуру. Молодые семьи должны знать, что своего ребенка они смогут отвести в детский сад, расположенный неподалеку от дома, а потом и в школу – должны быть уверены, что она не закроется через несколько лет, а все учителя не уедут на заработки. Необходимы спортивные и культурные центры, которые создадут возможность для отдыха и развития.

Жанара Смаилова, студентка 1 курса:

– В 2010 году я закончила учебу в университете. Я работаю в городе и к себе в аул меня не тянет. Во-первых, в моем ауле нет развития в карьере. Поэтому и нет желания работать там. Во-вторых, в городе больше возможностей для самореализации и развития. В-третьих, люди, которые там живут мне практически чужие.

Жумабай Шахманов, студент 2 курса:

– Я обладатель акимовского гранта. Сам живу в Баянауле, там живут мои родители, родственники. Я хочу работать там, жить в деревне. Друзья и дом тянет.

Фарида Сабабекова, студентка 3 курса:

– Я хочу жить и работать в родном селе. Ведь меня ждет перспективная работа и потому и есть стимул работать.

Болат Амирханов, студент 4 курса:

– Возвращаться работать в свою маленькую деревню не хочу, так как возможностей реализовать себя там намного меньше. Я бы жил и работал в родной деревне, если бы был хороший уровень жизни, включающий в себя достойную заработную плату, благоустроенное жилье, положительную социально-экологическую ситуацию, а так же подходящие условия для воспитания ребенка.

Значит, выходит у молодежи есть желание работать в селе, но нет условий. Это как в народной пословице «с охотой можно и в камень гвоздь забить». Хочется верить, что поменяется сознание молодых людей: они поймут, что селу нужны специалисты, что, окончив школу на малой Родине, надо вернуться и продолжать работать в своем селе. И тогда студенты станут патриотичнее.

На днях ПГУ им. С.Торайгырова стал местом проведения VII предметной олимпиады среди студентов ВУЗов Павлодарской области, посвященной 20-летию независимости Республики Казахстан.

В актовом зале состоялась церемония открытия олимпиады со словами напутствия студентов и организаторов олимпиады. Олимпиада проводилась по 17 основным дисциплинам. Среди студентов ПГУ им.С.Торайгырова участвуют 105 олимпиадников по 17 предметным дисциплинам, ПГПИ – 59 олимпиадников по 12 дисциплинам, ИнЕУ – 94 участника по 16 дисциплинам, ЭИТИ им.К.Сатпаева – 25 участников по 7 дисциплинам.

Затем, после торжественного открытия, ребята совершили экскурсию по учебным лабораториям и аудиториям университета. После этого ребята приступили к самой ответственной части – интеллектуальному соревнованию. За 2 часа конкурсантам предлагалось решить все задания и тесты, по мнению составителей не очень сложными. Задания рассчитаны на хорошие

КОНКУРС ЗНАНИЙ

знания дисциплин, развитие способностей к самостоятельной учебно-познавательной деятельности. Все они подготовлены научной комиссией (ПГУ, ПГПИ, ИиЕУ) по олимпиадам.

Уже после 11 часов можно было увидеть конкурсантов в коридорах, ждавших своих результатов.

Артур Шварц, студент 1 курса, ИнЕУ, факультет математики:

– Я участник олимпиады по немецкому языку, которая состояла из 4-х этапов: аудирование и чтение, письмо, тест, устное говорение. Тест был не сложный, он состоял из 40 вопросов: проверка грамматики немецкого языка, культуры Германии, перевод с русского языка на немецкий и т.д. Сложностей не возникло, времени на выполнение заданий было достаточно. Задания у всех были одинаковые, поэтому судейская оценка должна быть объективной. В целом, мне понравилось участвовать в подобных конкурсах. Изучать языки должны все, и думается, что участие мне не помешает.

Также в олимпиаде были дисциплины, которые были заявлены впервые в этом году, такие как биотехнологии. Общими силами и возможностями профессорско-преподавательского состава ПГУ им.С.Торайгырова и ИнЕУ была подана заявка на участие в предметной олимпиаде среди студентов.

Марат Сейтахметович Омаров, профессор, к.т.н., заведующий кафедры биотехнологий, факультета агротехнологий.

– В этом году впервые вводятся дисциплины биотехнологий. Сначала были отборочные конкурсы внутри университетов по 5 человек, затем победившие конкурсанты были зачислены на областную олимпиаду среди ВУЗов. Потому как мы впервые участвуем в олимпиаде есть и рабочие моменты: необходимо разнообразить вопросы, ввести задания прикладного характера, с возможностью показа презентаций. Так как наша дисциплина техническая, то и подход должен быть другим. Мы будем продвигать

наших студентов, которые смогут участвовать и в республиканских олимпиадах. Чувствуется, что ребята хотят поспорить, есть стимул.

В этот же день завершилась VII предметная олимпиада среди студентов ВУЗов области. Торжественное закрытие интеллектуального соревнования состоялось в актовом зале университета. Теплые слова в адрес участников и победителей олимпиады прозвучали из уст проректора по научной работе Розы Жумабаевны Кадысовой:

– Спасибо, что оправдали наше доверие. Вы – звезды Павлодарского Прииртышья. Желаю вам, чтобы в вашей жизни было много побед!

Также она отметила, что отдел по научной работе вложил всю душу и сердце в проведение олимпиады, благодаря профессиональной технической поддержке мероприятия его участники чувствовали себя комфортно и уютно.

Кроме того, ребята успели пообщаться между собой.

Они приветствовали громкими аплодисментами победителей олимпиады и поздравляли их искренне, от души.

Олимпиадный день оказался для Павлодарского государственного университета очень щедрым на награды. Результатом упорной научной работы студенты нашего вуза удостоены 8 дипломами за 1 место, 14 дипломами – 2 место и 8 дипломами – 3 место. А по командному месту – наш университет занял достойное 1 место! Это активное подтверждение качества подготовки специалистов в стенах ПГУ им.С.Торайгырова. Безусловно, это заслуга самих студентов и профессорско-преподавательского состава их alma mater – Павлодарского государственного университета им.С.Торайгырова. Победители олимпиады получили дипломы и памятные подарки.

Студенческая олимпиада – событие значимое. С одной стороны, это вклад в развитие отечественного образования, а с другой, – в собственное будущее, формирование кадрового потенциала.

Поздравляем участников, руководителей команд и победителей олимпиады, желаем им дальнейших творческих успехов!

**«ТАҒДЫРДЫҢ ТҮСІП ЖАСЫНЫ,
МЕРТ БОЛДЫ ҚАЗАҚ АСЫЛЫ»**

Қадыр Мырза Әлі алғашқы еңбек жолын балалар журналы «Балдырғаннан» бастайды. «Жұлдыз» журналы редакциясында поэзия және сын бөлімінің меңгерушісі, жауапты хатшы, бас редактордың орынбасары, 1968-1973 жылдар аралығында «Жазушы» баспасында қазақ поэзиясы бөлімінің меңгерушісі, кейін Қазақстан Жазушылар одағының поэзия секциясының кеңесшісі болған. Тұңғыш туындысы 1954 жылы «Пионер» журналында жарияланған. Содан бергі уақыт ішінде 40-тан астам жыр жинақтары мен әдеби-сын, ән өлеңдері мен прозалық кітаптары: «Көктем», «Данышпан», «Сабақ», «Ой орманы», «Дала дидары», «Бұлбұл бағы», «Ақ отау», «Күңіс қоңырау», «Домбыра» (2 кітап, 1971 жылы 1974), «Кеш», «Жерұйық», «Қорамсақ», «Көкпар», «Қызыл кітап», «Алақан», «Саз сыйқыры», «Күндер -ай», сондай-ақ тоқсаныншы жылдары таңдамалы шығармаларының бес томдығы, ал 2001 жылы «Қазығұрт» баспасынан 15 томдығы шыққан. Ақынның бірнеше пьесасы сахнада қойылып, өлеңдері көптеген шетел тілдеріне аударылған. Ол Овийдің, Румидің, Гейнениң, Гюгоның, Лермонтовтың, Есениннің, Расул Ғамзатовтың, Межелайстың, Петифидің, т.б. жырларын қазақ тіліне аударған. 1966 жылы «Ой орманы» жинағы үшін Қазақстан Ленин комсомалының сыйлығы берілді. 1980 жылы «Жерұйық» жыр кітабы үшін Қазақ КСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды.

Максим Горькидің: «Ең қиыны-балаларға арнап жазу» дейтіні бар. Балаларға ранап жаза алсаң, кез келген жанрда жаза аласың. Міне, үлкен әдебиетке балалар әдебиеті арқылы келген Қадыр ақын балаларға арнап кішігірім он шақты кітап шығарған. Балалар әдебиеті арқылы өзінің әдеби өрісін тапқан ақын үлкен поэзияға біржола бет бұрады.

Бір қадап айтар нәрсе, Қадыр ақын дәл бүгінгі қоғамдағы әлеуметтік келеңсіздіктерді сонау кеңес дәуіріндегі қайта құру тұсында-ақ жеріне жеткізіп айтқан болатын. Сол кездің өзінде алдау мен арбаудың қай түріне де ащы тілімен атой салған ақынның дүбірлі поэзиясын айтпағанда, кейінгі жылдары қара сөзбен жазылған «Иірім» мен «Жазмышының» өзі ерекше дүмпу туғызғаны баршамызға аян. Кітап оқылмайтын заманда жұрт Қадырдың кітаптарын таласа тармаса оқып, бүгінгі таңда ақынның афоризмдері ел аузында жүр. Ақынның артында қалған қазыналы мұраларын, аянбай еңбек еткен Қадыр ақынның қазіргі уақытта төл туындылары мен аудармаларының жалпы көлемі 32 томды құраса, соның 20 томы жарық көрген. Оның тек екі томы поэзияны зерттеуге арналған. Ал бір сұхбатында Қадыр ақынның 15 жылда жазған күнделіктерінің өзі үш том болып қалғанын айтқан екен. «Күнделікті тарату жаман ырым» деп ырымдайтын ақын сол күнделіктерін көзі тірісінде тартпаларында тығып ұстаса керек.

Қадыр ақынның әнге арнап жазған өлеңдерінің саны 200-ден асқан. Халыққа кең тараған сол өндері «Үндер -ай» деген атпен жеке кітап болып басылып шыққан. Бұдан бір жыл бұрын өзінің жеке концертін өткізген, яғни отыз бес жылдан соң екінші рет...

Міне, осыншама ұлан ғайыр мұрасын артына қалдырған ақынды халық ешқашан да жадынан шығармасы анық. Алайда Қадыр ақынның еңбектерінің келер ұрпаққа үзілмей жол тартуы бүгінгі ұрпақ біз бен сізге аманат.

ТЕАТР МЕН КИНОНЫҢ АРУЫ...

Жастайынан талантты Хадиша Бөкеева алдынан кездескен сансыз кедергіге қарамастан, өзінің бойындағы талантының арқасында азғана уақыт ішінде қазақ сахынасы мен киносынан өзіндік орынын ала білді. 1938 жылы Шымкент облыстық қазақ драма театрына актриса болып келген Хадиша әуелгі сәттен -ақ «Зұлымдық пен махаббаттағы» Луиза, «Кешіккен Махаббаттағы» Людмила, ұлттық классикадан Еңлік, Баян, Ақтоты рольдерімен жергілікті жердегі көрермендердің ыстық ықыласына бөленген. М.Әуезовтың «Райхан» атты сценарий бойынша түсірілген фильмде басты рөлді сомдаған Хадишаны кең байтақ Қазақстан халқы таныды. Аз уақыт ішінде, осылайша көптеген есте қаларлық бейнелер жасап, шеберлік танытқаны ескеріліп, 1942 жылы Қазақстанның еңбек сіңірген артисі деген құрметті атағы беріліп, астанаға арнайы шақырылады. Астанадағы академиялық театрға келгеннен кейін астана сахнасында тынбастан ойнап келген апамыздың репертуарынан В.Шекспир, К.Гольдони, Ф.Шиллер, Ж.Мольер, Н.Хикмет, М.Каору, М.Горький, Н.Гоголь, А.Толстой т.б. көптеген шетел кейіпкерлерін сомдауда да алдына жан салмаған. Ал ұлттық драматургиядан М. Әуезов, Ф. Мүсірепов, С. Мұқанов, Ә. Тәжібаев, т.б. қазақ жазушыларының шығармаларындағы көркем бейнелер де актриса шығармашылығының бір парасы ғана.

Актриса сомдаған тамаша бейнелердің ішіндегі шоқтығы биік тұрған, қазақ театр өнерінде ерекше орны бар тым қымбат үш кейіпкер бірден ойға оралады. Олар – В.Шекспирдің «Асауға -тұсау» комедиясындағы Катарина, М.Әуезовтың «Қобланды» драма дастанындағы Қарлыға, Тахауи Ахтановтың «Сәуле» драмасындағы Сәуле бейнелері. Ал кино өнеріндегі еңбектерінің өзі бір төбе. Мәселен «Ертіс жағалауындағы» парторг Фатима, «Тұлпардың ізі» фильміндегі Ділде рөлдері әліге ел жадында.

Қаншама тамаша сомдалған тамаша бейнелерді өзге актриса сан жерден ойнағанымен оның енді Хадиша Бөкеева ойнағандай болмайтыны анық. Десе де Хадишаның бейнесі ел есінде мәңгіге қалмақ.

**ӨШПЕС
ЖҰЛДЫЗДАРМЕН
ҚОШТАСУ СӨЗ**

*Бірі мініп келместің кемесіне,
Бірі күтіп әнекей жағада түр.
Несіне мәз боласың бала батыр,
Қариялар азайып бара жатыр. – деп
өз кезінде жырлаған ақындымыздың
әнін бүгінгі таңда біз қайталап келеміз.
Неге? Себебі небәрі бір айдың ішінде
қазақ мәдениеті төрт бірдей қазыналы
қарттарынан айрылып, қара жамылды. Ең
әуелі*

*«Бәрі де, Ана,
Бір өзіңнен басталды.
Сен деп жаздым алғаш өлең дастанды –
деп жырлаған ақындымыз Қадыр Мырза
Әлі 22-і қаңтар күні дүниеден өтіп қазақ
әдебиетінің бір жұлдызы сөнген еді. Араға
азғана уақыт салып қазақ сахынасы да өз
сұлуынан яғни Хадиша Бөкеевадан айрылып
өкісін баса алмай тұрған шақта, ақпанның
8-іне қараған түні қазақ даласының бұлбұлы
Роза Бағыланова апамыздан кейін күні кеше*

*қазақтың қадірлі ақыны Қадыр Мырза
Әлі дүниеден озғанда: «Жасым тоқсанға
тірелгенге артыңдағы інілерің өмірден
кетіп жатса, оларға жоқтау жазу қиын екен.
Жастардың өмірден озғанына өзің кінәлідей
күй кешесің. Жер басып, тірі жүрген соң олар-
ды жоқтамасқа да амал жоқ», деп күңіреніп
еді. Енді әдебиеттегі інісін жоқтаған Әзілхан
Нұршайықов ақпанның 15 жұлдызында сол
келместің кемесіне мініп, мәңгілік сапарға
жол тартты.*

*Бірі жетпістің желкенін ұстап, бірі
сексеннің сеңгіріне шығып, ел ағасы мен
ел анасы деген құрметке жетіп, үрім –
бұтағының қызығына кенеліп кетті ғой
деп сабырға өз-өзімізді шақырғанымызбен
ондай тұлғалар мыңда бір өмірге келетінін
тағыда ескергеніміз абзал.*

*Қаймана қазақтың мақтанышына жарал-
ған қазақ арулары мен ел ағаларыны қош
бол бақұл бол дегеннен басқа не қалды?!*

МАЙДАНГЕР-ЖАЗУШЫ...

Махаббат қызық мол жылдар, Құдай-ау қайда сол жылдар – деп талай жанның басынан өткерген балалық махаббаттың тәтті шырынын өзінің «Махаббат қызық мол жылдар» романымен ішкізген майдангер жазушы Әзілхан Нұршайықовта ортамыздан бақиға аттанды. Осыдан айға жуық бұрын қадірлі інісі Қадыр ағаны жер қойнына беріп тұрған шағында Әзағамыздың: «Жасым тоқсанға тірелгенде артыңдағы інілерің өмірден кетіп жатса, оларға жоқтау жазу қиын екен. Жастардың өмірден озғанына өзің кінәлідей күй кешесің. Жер басып, тірі жүрген соң оларды жоқтамасқа да амал жоқ», деп күңіреніп еді. Енді міне, әдебиеттегі інісін жоқтаған Әзілхан Нұршайықов та сол келместің кемесіне мініп, мәңгілік сапарға жол тартты.

Қалың көпшілікке етене жақын «Махаббат қызық, мол жылдар» романы (1970) мен «Ақиқат пен аңыз» роман дилогиясы (1973) жазушы шығармашылығының шырқау биігі саналатыны белгілі. Кезінде бұл шығармалар кітап сүйер қауымды дүр сілкінтті. Тарихи негізде құралған, кейіпкерлері де түгелдей өмірде бар Әзілхан Нұршайықовтың шығармалары Отан соғысы және еңбек ардагерлерінің өмірін үлгі ету арқылы бүгінгі жас ұрпаққа отансүйгіштік, еңбекқорлық, адалдыққа баулуды мақсат етті. Бірқатар кітаптары шет тілдерде жарық көрді. Қазақ әдебиетінің көрнекті өкілі Семейдің Жарма ауданында туып өсті. Әл-Фараби атындағы Ұлттық университетті бітірді. Ұлы отан соғысына қатысқан майдангер қаламгердің қаламы мұқалған емес. Оның соңғы жылдары екі романы жарық көрді. Нұршайықов әскери-патриоттық әдебиетті дамытуға қосқан үлесі үшін Фадеев атындағы Бүкілодақтық әдеби сыйлық - күміс медальға ие болған. 2-дәрежелі Отан соғысы. Халықтар достығы, "Құрмет Белгісі", 3-дәрежелі Даңқ ордендерімен және медальдармен марапатталған.

Қазақ әдебиетінде елеулі орын алатын белгілі қаламгер, майдангер-жазушы, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Әзілхан Нұршайықов 89 жасқа қараған шағында өмірден өтті.

**«АХ САМАРА, ГОРОДОК»
ШЫРҚАЛҒАНДА...**

Қазақ мәдениеті мен өнері жамылған қайғылы қазалар неге жалғасып кетті. «Ах Самара, городок», «Кестелі орамал», «Ақ маңдайлым» деп шырқаған қазақтың аяулы қызы Роза Бағыланованың өсем даусы алтын бақты мекен еткен бұлбұлдың дауыс сияқты. Бұлбұл үнімен Роза Тәжібайқызы жаспен көрінің жүрегіне бірдей жол таба білді. Оның 1945 жылы 9 мамырда Берлин қаласындағы Жеңіске арналған концертке қатысқанын кез – келген қазақ азаматы жадында сақтаған. Роза Тәжібайқызының Мәскеуде өткен Бүкілодақтық эстрада әншілерінің екінші конкурсының дипломанты, Бухаресте өткен Жастар мен студенттердің II бүкілдүниежүзілік фестивалінің лауреаты болды. Еліміздің мәдениеті мен өнерін дамытуға қосқан зор үлесі үшін Халық қаһарманы атағына ие болды, Ленин, Еңбек Қызыл Ту және Халықтар достығы ордендерімен марапатталды, тәуелсіз «Тарлан» сыйлығының иегері болған.

Өмір өзен арнасында сырғып аққан уақытта, жас пен көріні қатар талғамай жер ана өз құшағына алуға. Міне, жерананың құшағымен мәңгіге құшағы айқасқан бұлбұлымызға жатқан жері жәннаттан болсын демекпіз!

ҚҰНДЫЛЫҚ

12

Олқылықты көру күндегі әдетке айналғалы қашан. Бүгінде айырылма-стай дос болған джинсыларға кеңес кезінде колхоз бастығы, есепшісі секілді мықтылардың балаларының ғана қолдары жеткен екен. Сондай «бақыттыны» көріп, бір апамыз: «Осының әкесінің байлығын не қылайын, баласы өмірі алқам-салқам болып, киімге жарымай жүреді», – депті. Міне көрегендік пе, жоқ батыстан келер қауіптің тұрпайылығын түсінгендік пе, қарт көңіл ешқашан жаратпаған. Басқасы басқа, қазаққа келгенде неге қырсығат та тұрады білмедім. Біз қазақтыңтан мүлде бас тартып бара жатырмыз. Тәуелсіздігімізді алып, көзімізді ашып, жан-жағымызға қарасақ, шетел жұмысшысына арналған киімінің өзін әлем мойындайтын сөнге айналдырып-

жетекке алып жүргенге өте жеңіл. Бүгінде әйтеуір бөрінің орны ауысып кеткен. Сондықтан болар ұлы қайсы, қызы қайсы ажырату қиын. Орыстар жолы болғыш жанды жейдемен туылған деуші еді. Біздің қаракез қыздар құдды шалбармен туылғандай. Ал сондайда көбіміз модельердің «құрбанына» айналып жүргенімізді сезіне бермейміз. Сенбесеңіз, бұған тарихтың өзі дәлел. Әрі бәрін бастаған тағы сол құрама ұлттардың қосындысы болған Америка халқы. 19-ғасырдың 2-жартысында 20-ғасырдың басында Францияның әлсіреуін пайдаланған пысықайлар киім фабрикасын өз қолдарына алып, ұзын юбканы қақ ортасынан екіге бөлу жұмысын дереу бастап кетеді. Мәселенки, биыл Түркіменстан Ғылым академиясы ғалым-әйелдерді жұмысқа

кылмай, қызына бүрмелі көйлек, көмшат бөрік, ана атанғанда кимешек кидірген. Онсыз бала емізуге тыйым салған. Ешқандай фабрика, зауытсыз-ақ, ешбір академия бітірмей-ақ ұл-қызын өзінің төл киімімен қамтамасыз еткен. Біз кешегі қазаққа жете алмай отырмыз. Бүгінгі қаракездерімізді түріктің, үндінің, арабтың, қытайдың киіміне қаратып отырып, мықтымын деп кеуде керіп өзімізге-өзіміз кесір әкелудеміз. Өзбектің ала шапаны, қазақтың қай киімінен асып түседі, керісінше болмаса. Олар еш арланбай мақтанышпен қаласына да, даласына да киіп жүре береді. Қасиетті Құранда: «Сендерді өзара қарым-қатынас жасап, бірін-бірі танысын деп ұлттарға, ұлыстарға бөлдік» деп жазылған. Ал қазір киімімізге қарап кімді кім танығандай?! Кейде арабтарға таңғалам, қандай ресми кездесу болмасын, мейлі ол жаңандық деңгейдегі басқосу болсын, ақ шағаладай болып жарқырап отырады. Дәл солай қазақтың киімін әлемге паш етсек, қолымызды қаққан біреу бар ма? Сонда қазақтың ұлттық киімдері не музейдегі ең қымбат жәдігер немесе сыйлық ретінде ғана қолданғаны ма? Біз қазір заманға сай тілімізді де шұбарлап жаңа қазақ тілін шығарып алдық қой, сол сияқты ұлттық

оқытатындай ұлы дәуірдің ұл-қызы аңызға айналғаны қашан.

Біз бүгінге ұлттық бедері бар, ұлттық киімнің қазіргі заманға сай нұсқасын жасап, өзгенің жыртығына жалтандамай, өзгенің тыртығымен талтандамай-ақ өз киімімізбен өзгені тарта аламыз. Меніңше, біздің киімнің киесі әлем арена-сынан шығып, әлемді мойындатары сөзсіз. Қазіргі ұлттық киімнің аты бар да, заты жоқ. Ұлттық киімді мойындау – қазақты мойындау емес пе! Соңғы кезде «бояушы бояушы дегенге сақалын бояудың» кебін киетін кездеріміз көбейіп кетті. Мәселен, шапанының санынан шатасқан ақын-жазушылар қаншама? Немесе базардағы жылтыратып қошқар мүйізді жабыстыра салған киімдер ұлтты ұялтпаса, ұлайын түгендемес. Енді бірде сахнаға шыққан өнер жұлдыздарының тұрмыс құрмағаны да, ана атанғаны да, әжесі де сәукеле киіп шығады. Абай атамыз «Он сегізінші қара сөзінде»: «Біреуі атын, киімін «айран ішерім» деп, солардың арқасында сыпайы, жұғымды жігіт атанбаққа, өзінен ілгерілерге елеулі болып, өзі қатардағының ішін күйдіріп, өзінен кейінгілерге «өттең, дүние-ай, осылардың атындай ат мініп, киіміндей киім кигеннің не арманы бар екен?!» –

Ұлттық киім: аты бар, заты жоқ

Бүгінгі қазақтың тілін қоя бер, түрінен қорқатын болдық. Ешқандай дәлелдің де қажеті жоқ, жай ғана көшеге шықсаңыз өздері-ақ оң жағыңнан, сол жағыңнан шығып ашып та, шашып та көрсетеді. Қазақ «Ағаш көркі жапырақ, адам көркі шүберек» дейді. Осындайда әр қазақтың көркіне көрік қосқан ұлттық киімі есіңе оралады. Себебі, әлемдік аренада қазақтың жарасымды шапаны мен тымағы, бүрмелі көйлегі мен бөрігі, бәсекеге қай қырынан алып қараса да төтеп бере алады. Дегенмен күнделікті өмірде Фариза апамыз: «Заман жаңа, түр жаңа, киім жаңа, кінәлама ерсі деп мұнымды ана» деп жырлағандай, «ақжемденіп жыртылғалы тұрған» шалбарлыларға, құрақ-құрақ көйлектілерге көзің үйренгелі қашан. Бұл да болса заманның, жо-жоқ адамның ар-иманнан құлан-таза ада болуы. Ендеше қазіргінің ұлттық киіміне көз жүгіртейік ұятта болса...

киімімізді де адамның жас ерекшелігіне сай қып түзетіп алмаймыз. Ал ұлттық киімнің ұлағатын түсінген бүркеншік сататын дүкендер бүгінде тігіншілерге арнайы тапсырыс беріп қазақы сипаттағы дүниелерді сөрелерінің алғашқы қатарына қойған. Әрі олардың өтімділігі жоғары екендігін алға тартады. Керекуді қоя беріп, қазақтың ың-жыңы болған асқақ Алматыдағы ұлттық киімнің тігісін келтірген «Ақ шымылдық», «Айша Бибі» сынды сән салондары да қазақылық пен имандылығы қатар өрілген дүниелерін көпшілікке ұсынады. Бірақ бұлардың көпшілігі күнделікті өмірге емес, тойға немесе сахнаға арналған, өкінішті...

ҚАЗАҚТЫҢ КИІМІНЕ ҚАРАП ҚАСИЕТІН АЙЫРАТЫНБЫЗ...

Не де болса, бүгінде ұлттың тамағы тоқ, көйлегі көк болғаны жеткіліксіз. Қазақ елі азаматының киімі ыңғайлы, сәнді болуымен қатар түймесі қазақша тіл қатып, оюы «Ор теке» биін билеп, бұлынан жусанның иісі аңқып, әлемге алаш деп айқайлап тұрғаны бір ғанибет қой. Өлде қазақтың киімі мылқау матаның құрамасы емес екенін білмейтін бе едік? Бүлдіршінге үкілі тақия кидіріп, бөріктің бойжеткен деп таныған, күйеуге үкі тағып, келіннің сәукелесін бір үйір жылқыға бағалап, арындай аппақ жаулығынан сәбилі болғанын, күмбездей кимешегінен үбірлі-шүбірлі ана екенін танитын едік. Шапанына қарап ел-жұртын, атақ-даңқын, көрі-жасын, руын ажыратушы едік. Тіпті ерлердің бөріне қарап қай рудан екенін айтуға болатын. Бұл жерде мәселе өткенді толығымен көшіріп алу емес, кешегінің бүгінгі жалғастығын табуда. Себебі, шындығына келгенде нарықта ұсыныс жоқ. Өз баласын өзі тігіп киіндіріп, өзі тәрбиелеп, өзі

дейтұғын болмаққа ойланбақ.

Киімнің бастан-аяқ ұлттық үлгіде болуы міндетті емес. Тым құрығанда, заманауи стильдегі элементтер үйлесіп тұрса, оның өзі жақсы. Егер мен сізбен қазақша қарап, орысша амандасып, французша пікірлесіп, ағылшынша айттысып, қытайша қоштассам, мені кім дер едіңіз? Міне, қырық құрау қаңғыбас болар едім. Дәл қазіргі жастарымыз бен ақылды бастарымыздың үстіндегі ілгені осыны көрсетеді. Қазақтың деген бір белгісі болса... Онсызда Кереку қазақтарының «ұлттық» деген сөз естісе іші ауырып, басы айналады. Мұндайды естімеген, көрмеген болып шығатындар қаншама. Алдымен ұлттық киімді Астана киіне, кейіннен Керекуде ақырындап мәсіге таласар...

Қазақстандық киім өндірісін дамытудың мемлекеттік бағдарламасын қабылдау қажет. Онда ұлттық киімді, ұлттық нақыштағы киім үлгілерін шығаратын кәсіпорындар арасында байқау өткізіп, тендер жарияланса, республикалық, облыстық деңгейдегі мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдары байқау жүлдегерлерінің өнімдерін тегін жарнамаласа, мектеп оқушыларының киім үлгілерін көшірмелемей, дайын асқа тік қасық болмай, заманға сай қазақы етіп шығуын мемлекет тарапынан қатаң қадағаласа, бөлкім, ұлттық киімнің ұпайы түгенделер ме еді? Ұлт қалаулылары ұлттық мұраны жоқтатапай, Түркімен елінің тәжірибесін елімізге енгізу керек. Ұлттық киім – ұрпақ мұрағатын арқалап келеді. Біз оны бере алмай келеміз, не ала алмай келеміз. Бізде бөрі бар, бірақ нәрсе жетіспейді ол – ұлттық намыс!!!

Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

ты. Басқалар қарап қалсын ба? Аспан асты елі жібек көйлегін заманға сай икемдеп шығарып жатыр. Жапондар кимоносын келістіріп жүр. Шотландықтар да қалар емес. Әлемдік жұлдыз ер-азаматтарының өзі шотландық юбканы арланбай киіп, керісінше сол арқылы сәнқой екендерін тағы бір дәлелдегендей басылым беттерінен түсер емес. Мұндай бәсекелестікте қазақ жігіттері де өз орнын алған? Олар бірден құлақтарына сақина салдырып, керемет заманауи күй кешуде. Осындайда қазақтың киімге қатысты ырым-тыйымдарының тәрбиелік мәнін ескере бермейміз. Сәнді салонымен айналысатын жігіттеріміз, денесіне жапсыра киген джинсы, көйлегінің өзі қарынына жетпейтін құдай сақтасын киім киеді. Бұдан шыққан тұлғалы жігітіміздің сырт көрінісі: бүйрегі бұлтып, борбайы тыртып, алды алқам-салқа ырбиым, өзі модалермін деп дүрдііп тұрады. Қазақтың жігіті мұндай болғанда, қызын айтуға аузың бармайды, онсызда көріп жүрсіздер ғой.

БАТЫС ДЕСЕ БАС ИІП, ШЫҒЫС ДЕСЕ ШАШ ЖҰЛАМЫЗ...

Қазаққа қашан әй дейтін әжесі, қой дейтін қожасы шығар екен. Ұлттығын ұмыту құл болудың бірден-бір жолы. Тілі мен мәдениеті кеткен ел, жетім қозыдай

ұлттық үлгідегі көйлек киіп, бастарына жұқа жібек орамал салып келуді міндеттеді. Ендеше, түркімен қызы өзінің ұлттық киімінің жанды жарнама-сына айналды. Сұлтанмахмұт Торайғыровша айтсақ, «Анау қырда татар тұр, басқалармен қатар тұр, анау ойда қазақ тұр, қастарында азап тұр, ұйқысы көп, ояуы аз, бұл не деген ғажап-дүр». Кезінде жібекке қызығып, барын бағаламай, тері мен жүннен жасалған бұйымдардан қол үзіп қалған ғұндар Қытай патшалары тартқан тегін сыйдың сұрауы барын соңынан түсініп, сан ұрып қалғанына тарих куә. Ал бүгінде мәселе экономикалық тәуелсіздікте ғана емес, мәселе ұлттың өзін-өзі тануында. Ал бізде ұлттық киімді шетелге шыққанда ғана сатып алатындар бар.

ҚАЗАҚ КЕРЕМЕТ ДАНА ХАЛЫҚ ДЕП КЕУДЕ ҚАҒАМЫЗ...

Бірақ несімен керемет екендігін сараламаймыз. Кез келген ұлттың мәдениеті оның тілі, ділі, діні, салт-дәстүрінен тұтас құрылады. Біреуін бөлшектеп алу қате. Ендеше, қазақтың ұлттық киімі де сонау қазақ, қазақ болып қалыптаса бастаған Алтын орда, Ақ орда заманында мойындаған, Хақ дін исламмен біте қайнасқан. Сондықтан, ата-бабамыз, әурет жерлерді жабуды парыз еткен қасиетті кітап Құран сөзін аяқ асты

Жаңалық жаршысы

13

ИСЛАМ ӨРКЕНИЕТІ ЖӘНЕ МӘШҰР ЖҮСІП ТАҒЫЛЫМЫ...

Семинар барысында МЖ.Көпейұлы атындағы сайттың тұсаукесері болды, 10 баяндама оқылып, қонақтар Мәшһүр Жүсіптің бала тәрбиесіне қатысты өлеңдерін оқытудың әдіс-тәсілдерін көрсетті.

Мәшһүртану ғылыми – практикалық орталығының директоры, ф.ғ.д профессор Тұрышев Айтмұхамбет Қасымбайұлы арнайы қатысып, келген қонақтарға өз алғысын білдіре отырып, «Ислам конференциясы ұйымы мен Мәшһүр Жүсіптің рухани мұрасы» атты баян-

Жақында «Ислам өркениеті және Мәшһүр Жүсіп тағылымы» атты Павлодар облысының қазақ тілі және әдебиет пәнінің мектеп мұғалімдерінің арасында дәстүрлі семинары өткізілді. Семинардың мақсаты, 2011 жылы Қазақстан Республикасының төралығымен өтетін бүкіл әлемдік Ислам конференциясы қарсаңында Мәшһүр Жүсіп Көпеевтің Ислам ілімінің білгірі ретінде таныту, насихаттау. Шараны ұйымдастырушы қара шаңырағымыздың Мәшһүртану ғылыми – практикалық орталығының ұжымы.

дамасын көпшіліктің назарына ұсынды. Сонымен қатар Айтмұхамбет Қасымбайұлы Елбасымыз Н.Назарбаевтың «Балапан» бағдарламасы негізінде ой өрбіте отырып, Мәшһүртануды балабақшадан бастап үйрету керек екендігін нақты атап өтті.

Осы орайда Қонақтар арасында №6 балабақша директоры Л.Қожабаева, методист Ж.Мұқтаева, хореограф З.Петровалардың дайындауымен аталмыш балабақшаның 28 тәрбиеленушілері өз өнерлерін ортаға салып, жиналған көпшілікті таң-тамаша қалдырды. Олар Отан туралы өлеңдер оқып, грузин биін билеп, қазақтың ұлттық киімдерін көрсетумен қатар тәуелсіздік күніне арналған тапқартарын оқыды. Солардың ішінен Сүлейман Сарбүлеев, Нұрсұлтан Амангелді, Тоғжан Мұнайдар үздік өнерлерімен ерекшеленіп, шараға қатысушылардың ыстық ықыласына бөленді.

Қ.ХАШЫМҚЫЗЫ

РЕВИЗИЯ УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ

В университете прошла проверка УМКД и УМКС специальностей магистратуры и докторантуры PhD.

Данная проверка проходит 1 раз в год в начале 2 семестра. График проверок разрабатывается деканатом магистратуры и докторантуры и утверждается проректором по научной работе. В комплекс сверки входит проверка комплекта организационных и методических документов по специальностям. Всего в учебно-методическом комплексе 44 специальностей, а в учебно-методическом комплексе докторантуры PhD 4 специальности.

УМКД и УМКС разрабатывается и формируется выпускаемой ка-

федрой на момент получения лицензии. Структурными элементами УМКД и УМКС является рабочая учебная программа для магистрантов (Syllabus), методические указания, график выполнения и сдачи заданий по дисциплинам, лекционный комплекс, план семинарских задач и др.

По итогам проверки были подведены следующие результаты по факультетам: факультет истории и права составил 95%, всего на 10 шагов им уступил факультет филологии, журналистики и искусства - 80%, такой же коэффициент набрал факультет физики, математики и информационных технологий - 80%,

недалеко от них стоит факультет металлургии, машиностроения и транспорта - 78%, финансово-экономический и архитектурно-строительный факультеты набрали равное количество баллов - 77%, также энергетика и факультет химических технологий и естествознания оказались на одной ступени знаний, их показатели составили 75%, агро-технологический факультет набрал 70%.

Как отмечает заместитель деканата докторантуры и магистратуры Ботагоз Ермуратова: «Показатели выше 70% соответствуют нормам государственного стандарта».

И. РЫСМАГМБЕТОВА

ТЕК ҚАНА АЛҒА...

Өрқашанда спорт туын жоғары ұстап, намысты қолдан бермейтін сайыпқырандарымызға құрмет көрсетілді.

Таяуда ғана бүкіл әлемді дүр сілкіндірген Азиада ойындары біздің Мемлекетімізде өтіп, спортшыларымыз ел мерейін асқақтатты. Қазақстан спортшыларының даңқы күллі әлемге көтеріліп, дүниенің төрт бұрышына тарағандай. Ендеше бізде өз алыптарымызды ардақтап, алар асуларына шабыс тілейміз.

2010 жыл қорытындысына сай салтанатты түрде облыстың тандаулы спортшылары мен жаттықтырушыларды марапаттау рәсімі ПМУ-нің мәжіліс залында болып өтті. Құттықтау сөз Азиаданың ашылу салтанатына қатысушы спорт ардагері, Павлодар қаласының құрметті азаматы Людмила Прокашеваға беріліп, кештің көрігін қыздыра бастады. Сөзлегін ары қарай Азиада алауын ұстаушы, Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры Арын Ерлан Мұхтарұлына берілді.

Жарыстардағы жарқын істерімен, жоғары табыстарымен бізді қуантып жүрген, олимпиадалық ойын түрлері бойынша тандаулы спортшыларымызды, үздік жаттықтырушыларды, спорт бағытындағы журналистерді, олимпиада чемпиондарын т.б. спортты жан-тәнімен сүйіп, осы салада бар өмірін арнаған шеберлерді салтанатты түрде марапаттау рәсімі болып өтті.

Бұл қошаметтен спорт журналистері де құр алақан қалмады. Облысымыздағы спорт сиқырында шолушы мен жорушыларымыз:

«Қазақстан-Павлодар» телерадиокөманиясының тілшісі – Мұрат Әбілмәжит; «Облыстық радионың» тілшісі - Амантай Аймағамбетов; «Сарыарқа Самалы» газетінің корреспонденті - Фархат Амренов; «Звезда Прииртышья» газетінің тілшісі - Владимир Бугаев; «Ирбис» телеарнасының корреспонденті - Ардақ Сейтқазиндерге облысымыздағы үздік спорт журналистері аталып, құрмет көрсетілді.

Мұндай ел еңсесін көтерер игі шаралар, әлем шарайнасынан Қазақстанды бір жарқ еткізетіні анық. Және солай болды да. Ендеше, қытымыр қыста құрыштай қанар көрсетіп, Қазақстан көк байрағына қанат бітірген спортшыларымызға тек қана алға, - демекпіз.

Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

ЛЫЖНЯ ЗОВЕТ!

12 февраля на стадионе вуза состоялись спортивные соревнования по лыжам «Лыжня-2011» среди преподавателей и студентов вуза.

В соревнованиях приняло участие 70 человек, среди них 50 студентов 8 факультетов университета и 20 человек преподавательского состава. Команды были разделены на мужской и женский состав участников, из них среди преподавателей 2 на 2 человека, среди студентов 3 на 3 человека.

Среди преподавателей 1 место заняли команда машиностроительного факультета, 2 место – факультет энергетики, 3

местом удостоены факультет химических технологий и естествознания.

Среди студентов-юношей победителями эстафеты стали сборная факультета металлургии, машиностроения и транспорта, 2 место – команда факультета химических технологий и естествознания и 3 место парни из факультета журналистики.

Что касается девушек, то здесь же полными победителями стали спортсменки из факультета химических технологий и естествознания, 2 место заняли машиностроительный факультет и 3 место заняли девушки из факультета журналистики.

Среди участников-любителей данного вида спорта также участвовали действующие спортсмены - это Альберт Гумаров (студент факультета энергетики, который недавно приехал с чемпионата мира по биатлону, и занял лидирующее место в десятке сильнейших), Алексей Фадеев (студент химических технологий и естествознания, многократный чемпион по лыжам и зимним многоборьям) и Вадим Котов (студент машиностроительного факультета, чемпион по биатлону сборной Павлодарской области и Республики Казахстан).

Стоит отметить, что соревнования прошли на высшем уровне, финишные и стартовые городки были красочно подготовлены. Трасса была подготовлена как для классических ходов, так и для свободного хода. Судейская бригада была полностью укомплектована во главе с главным судьей Евгением Николаевичем Выдриным.

ТУРНИР ПО ШАХМАТАМ

3 февраля в читальном зале университета прошел 1 блиц турнир по шахматам на Кубок студенчества среди студентов ПГУ им. С.Торайгырова и Инновационного Евразийского университета, приуроченный Азиатским играм в Казахстане. Победу в турнире одержали Данияр Айтышев, второе место Азамат Сергазин, третье место Самир Аубакиров.

Турнир был организован Комитетом по делам молодежи, Альянсом студентов университета совместно с Советом Омбудсменов, при поддержке ДЮОШ № 3.

В участии приняло 30 студентов. В роли главного судьи выступил Шариш Кашкенов (директор ДЮОШ № 3, судья национальной категории по тогыз-кумалак) ему помогли Калия Баженова (методист ДЮОШ № 3) и Серик Актаев (тренер ДЮОШ № 3, мастер спорта международного класса по тогыз-кумалак). Особо стоит отметить студентов Айтым Рамазанова и Самира Аубакирова, которые номинированы за «Приз зрительских симпатий» и «Приз судейских симпатий». А победителям соревнования были вручены дипломы, денежные призы и памятные подарки.

Организаторы турнира планируют проводить такие соревнования ежегодно, дабы популяризовать данный вид спорта.

И. РЫСМАГМБЕТОВА

БІР ТАМШЫ АНА СҮТІ...

Аспан айналып жерге түсіп, жер жұтып жіберердей құмға сіңіре балақтан тартады. Шілденің шегір күн көзінен көлеңке күрке таппасын дегендей, бауырмал бұлттарда бүгін араздасып ашық аспан көгіне бірі де шықпапты. Ұзыннан-ұзақ сары дала. Әрбір жерде қарайған тікенек шөптер мен қаусаған анда-санда қарайып жатқан қарағанның көрі тамыры байқалады. Оның өзі қиылуға шақ тұр. Ақыр заманның тақыр заманы осы дерсің. Мамыражай көк майса мен желкілдек жасыл құрақты көк өзен болсайшы... Дауыл мен ақ жауыны қайда, айқасып әлдеқайдан келетін. Қара жердің бетін басқан сары құмды сығырып тастар тентек желде жоқ. Кенезесі кеуіп, жер тілі тілімделе бастаған. Тамшы түгіл дымқыл ауа көрмеген мынау далада тірі жан шыдауы мүмкін емес.

...Суылдап барып ойпаттау сайға сырғанақ ойнап жүрген сары құмның ана бір ұшынан екі қарайған көрінеді. Екі нүкте. Қозғалады. Сары құмға жабысып қалғаны немесе жылжып келе жатқаны белгісіз. Әйтеуір тіршілік иесі екені анық, қыбырлайды. Міне тәлтіректеген төрт аяқ тіршілік иесі денесін, екі түп тікенек шөптің жанына кеп дүрс еткізді. Біреуді емес, өз-өздерін дүрс-дүрс еткізіп құлатты. Адам деп айтудан аулақ сөйлер едім егерде қасында болсам. Бірі ер, бірі әйел заты. Әйелдің қолында қап түбіне ораған бір бума түйіншегі бар. Үстінде ілген киім орнына әбден іріп, күнге жұқарған, өң-түсі кеткен көйлек еді. Көйлек емес, әбден сүзіліп, жыртығы жарты аспан жұлдыз санына жетерлік жалаңаш етке саңылау қылған тесіктер. Аяғында етік емес, жұқа тақтай ағашты ортасынан бастыра кендір жіппен бірнеше қайтара байлап алыпты. Жіптің байланған жері батып еттен өтіп сүйекке барып тірелген. Қаны таусылып, әлде кеуіп кеткен бе домбыға жара боп қатып қалыпты. Әйел оны сезбейтінде сияқты. Жерден ақырын көтеріліп қолындағы тастамай жүрген ораулы киімнің ішін ақтара бастады. Ораулы киімнің көтеріліп тұрған басын, әлсіз қолымен кейін қайрып еді, ішінен жас сәбидің басы көрінді. Аппақ жүзінен бір ғана тартымды сәуле ойнайды. Кірпігі анда – санда қыбырлап, жиі-жиі кеудемен ауыр тыныс алады. Ана баласын қалың киімнің ішінен оңашалап, қолына алып, бас бармақтай ғана сәбидің қолынан ұзақ-ұзақ сүйе берді. Сүю деген аты болмаса уылжып тұрған қызыл ерін қайдан болсын, кепкен бір түйір ет секілді. Көз алдында жан баласы жантаісілім етуге шақ тұр. Сонда да ана, ажалға арашашы болып әбден суалып, бір күнде талшық тапса бір тамшы сүтке айналатын алтын омырауын уқалап, сәбидің аузына сала берді. Сәби екі көзі шарасынан шығардай үлкейіп, суалған емшекті жанталаса еміп жатыр. Бұл да болса өзінде, сәбиінде алдаусырату. Бірақ жер ананың құдіреті күшті ғой. Бір қолымен баласын омырауына қыса ұстап, екінші қолымен тікенек шөптің тамырын қаза бастады. Ананың әлсіз қолының соңғы екі тырнағы сыдырылып түсті. Шып-шыптап қана екі тамшы қан шықты да топырақпен араласып әпсәтте жоғалып кетті. Құдды бір қансыз адам. Тамырдан бір қолдап ұстап ышқына тартып қалғанда, тамырдың жартысы

қолында жартысы түбінде қалды. Ана шалқалай құлады. Емшектегі нәресте ұзыннан сұлап жатқан еркектің үстіне топ етіп құлап бір жанына етпеттей түсті. Жалма-жан ана төрт аяқтап қайта тұрып, сәбиін көтеріп алды. Құлағын кеудесіне қойып еді әлсіз жүрек соғысы байқалды. Содан кейін барып, ауыр дем алып отыра кетті.

Еркек созылған аяғын бауырына жиып, тәлтіректел орнынан тұрды. Адамзатқа келер жіңішкерте сойдақтап сызған сауатсыз суретшінің қолынан шыққан немесе маскүнемнің мылжалап күйған бір жапырақ мүсәпір мүсіні іспеттес. Бір қабат терісін бетіне жапсыра салған қу сүйек. Үстінде әбүйірін жасырған лыпасы ғана бар. Қос тізенің сүйегі шығып, жұқа тері тесілудің ар жақ бер жағында тұр. Ішіне кірген көзінің қарасы анда-санда бір көрінеді. Оның көзі әйелінің қолындағы балаға қараған сайын кенет қызырып ойнай бастады. Ойпатты құмды далада тіске басар бір нәрсе табылсайшы. Екі күн бұрын әйелінің аяғындағы қырым етікті мыжғылап тіспен ілініп сорып, кеше ғана ақ жем қып жолда тастады. Тулақты көргенде тоқты көргендей қуанатын қалге жетті. Күйеуі көзі жеткен жерге дейін ұзақ-ұзақ қарады. Бірақ не ұшқан құс, жайшылық заманда жолыңды кесіп өтер кесіртке де таппады. Алға жылжу біраз күш-қуатты талап етеді. Өйткені алдында құмдауыт дөңес жатыр. Бұған дәл қазіргі халмен төрт аяқтап емес, алты аяқтаса да шыға алмайтынын іші сезіп тұр. Көз алды тұманданып: өлім елестеді. Қара құздың құлдырауына үлкен бір сұсты күш итеріп бара жатқандай. Еркек орнынан шайқала беріп, өз-өзіне әрең келді. Әйелі жаққа көзі түсіп еді, кенет көз алдына өмірдің оты жарқ етті. Әйелінің өзіне емес, көзі қолындағы жас нәрестеге түсті. Сәби аузында, анасының жер астынан тапқан қазынасы тікенек шөптің жас тамыры. Ана бишара тамырды бір шайнап жұмсартып ап баласының аузына қайта-қайта салады. Сәби азырақ ніл шыққан соң жаны қалмай аш өзекке өмір тілеп әлек.

Күйеуі әйеліне бір қадам жақын келді. Жас сәбиіне тесіле ұзақ қарады. Бір түйір дәм, ауыз толтырып асар жем керек. Аштық ақыл мен ойды қажет етпеді, көз алдында жанын алып қалар жұмсақ ет жас сәбиі болды. Жиырма күн бопты қу теріні кеміріп талшық еткендеріне. Тамақ, тек қана тамақ,- деген суық ой

сумаң еткенде, әйелдің қолындағы баланы жұлып алды. Айуан көзімен әйелін атып өтіп, баласын бүріп ұстап айнала берді. Әйел де, күйеуінің не істейтінін біліп араша түсіп екі қолын сермей берді. Бірақ күйеуі баланы бермеді. Аяғына жабысқан әйеліне қарамастан сәбиді қос қолдай ұстап, томардың түбінде тасқа қарай жүре берді.

Ана... Осыншама азапты өткеріп сәбиінің өмірін аман сақтап келген еді. Жол бойы қаншама аш қасқырдай адамдардан киімге орап жанын қорғап келді. Енді... енді міне шыдамның да шегі, адамның да ақыр заманы жетіпті. Күйеуі жаққа қарап еді, тасаға түсіп көрінбей кетіпті. Ананың көкірегі қарс айрылып қайғы жұтты. Жас жаңбыр боп, жо-жоқ жалындаған от боп жүректі өртеді. Көзден емес, көңілден кеткен қомағай қайғы жұтып жатыр. Ана көкке қарап Алласынан араша күтіп, құдайына құлдық ұрып тіленгеннен басқа амалы қалмады. Өз-өзіне өлім күтіп жоғары қарай бергенде, кенет қарақұс «саңқ» етті. Ана көзі алдынан қарайған бір нәрсенің жақын жерге барып түскенін шала көріп қалды. Буынын буыны, аяғын қолы, қолы аяғын сүйреп, жанағы қараған түбіндегі қарайған зат түскен жерге жеткенше асықты. Баласын ойлағанда өз денесіне өзі зорлық көрсетесүйрелейді. Дәлқазір алдындағы бір түп қараған түбінде қасқыр шықса да қаймыға емес, керісінше қуанады. Міне жетті. Қарағанның тікенек басынан асыра кеп құлады. Сатыр-күтір етті де, қараған түбінен ұша кетті. Қарақұс екен. Үстінен келген дәуден қорқып анадай жерге барып отырды. Қараған түбінде алқымынан төсіне дейін ойып желінген қарақұйрық жатыр. Ананың көзінен тамшы жас шықты. Қарақұйрықтың бір шеті қаусаған қабырғасына қол жүгіртіп жіберіп, қос қолдай қанынан ұрттап-ұрттап жіберді. Шамасы бүгін өлгенге ұқсайды, денесі жып-жылы. Аш өзекті тырнап жатса да, өз-өзін сабырға келтіріп, қарақұйрықтың ішіне қолын тығып, қолқа мен өкпе-бауырын қоса дар айырып суырып алды. Баласы көз алдына келгенде ештеңе ойламай өкпе-бауырдың қанын ағызып кейін қарай жүгірді. Жүгірді дегеннен жығылды дегеніміз дұрыс. Көз алдына ақ періште сәбиінің қан-жоса кейпі, басы жұлынған...аржағын ойлай алмай, тез жетуге тырысып келеді. Күйеуінің ашқарақтана асап жатқан сәбиінің денесі келе берді. Томар

тастың түбіне кеп домалап түсті. Өз көзіне өзі сенбеді. Сары құмда көздері еш қыбырсыз сәбиі жатыр. Оның дәл қарсы алдында қолында ұстаған қара тасы бар күйеуі тұр. Есеңгіреп, батылы бармай енді көзін жұмып бірақ ұрайын деп қос қолдап тасты көтере бергенде, алдына қаны тамшылаған өкпе-бауыр күп беріп құмға құлай кетті. Күйеуінің қолындағы тасы қолдан тайып, отыра кетті де, өкпе-бауырды қасқырша талап жей бастады. Анасы кеп нәрестені қолына алғанда, жүрегінде шығарда шықпас жаны қалыпты. Өмір қылы бір үзіліп, жалғанып үзік-үзік іркіліп соғады. Жұдырығына сығымдай қысқан қарақұйрықтың бүйрегін жұлмалап шайнап сәбидің таңдайына сала бастады.

Ана көз алмай өмір тынысын естігендей болды. Сәбиі мен күйеуінің жүздеріне екі сызық қызыл қан жүгірді. Бұл өмір жалғасы еді. Ана мен сәбидің жүрегі бір егіз екенін есіне түсіргендей, ананың оң жақ омырау шымыр етіп, сәбидің бетіне бір тамшы ана сүті тама берді...Қанға бөккен қасқырдай бауырдың соңғы бір түйірін ауызға нығарлай тығып жатып, ананың омырауынан үзіліп түскен өмір өзегін көзі шалды. Бойы селк етіп, тамағына тас тұрғандай бір ауыр күш еңсесін басып кетті. Осыдан жарты сағат бұрын ана қолындағы ақ періштесін алқымдап асқазанға салмақ болған хайуандық әрекеті, зұлым ойлары көз алдына келе берді. Еркектің бар қайғысы асқазан қамы деген рас-ау. Тәубәсін енді тапқандай: «я, Алла кешір пенденді, я Алла кешір құлыңды...» іштей күбірлеп кетті. Өз қанымды өзім жалап, өз етімді өзім жегенде жер басып қашанғы жүрер едім. Адамдықтан азып кісі жегіш жалмауыздан қай жерім кем болар еді. Иа, ананың аты ана. Сәби періште. Өмір жалғау үшін бала дүниеге келмей ме. Нәресте бізден бөлініп шыққан үміт жібіміз. Өз жанымыздан жан бердік. Біз сен арқылы өмір жалғаймыз. Үнсіздік... Аштыққа араша болған ананың ақ періштеге деген адал жүрегінің жасы, жаратқаннан жұбанашы тапты. Өмір... Өке мен ана қолдарында сәбиі үзілген үміттерін жалғап, сүрі қашқан мейірім, бауырмалдық, қайырымдылық мінездері бойларына орала берді. Аштықтан арылған соң енді өлместей езулеріне өмір нұры ұялай бастады. Бірақ өздерімен бірге өлім қастарында жүргенін білген жоқ. Білмейді де...

Ө. БОЛАТХАНҰЛЫ

Қарлығаш
ХАШЫМҚЫЗЫ

Білім көкжиегіне көтеріліп, болашағына шуақты нұрын төгетін ізденімпаз студенттердің алға қойған мақсаттары мен армандарының тым асқақ екені даусыз. Алайда алдан кес-кесдеп шығатын кедергілер де жоқ емес. Оның бірі білім жолына, бір жола бет бұрған студенттердің ЖОО-ларына түскен кездерінде жасалынған келісім шарттары аяқ асты болып жатқандығы. Мәселен қазақ топтарына түскен студенттерге кей пәндерден дәрістердің орыс тілінде оқылып жүргендері. Бір байқағанымыз соңғы 4 жылдыққа қарағанда орысша оқылатын дәрістердің санының сәлде болса азайғандығы. Алайда ауру қалса да әдеттің қалмай отырғанына бүгін тағыда көзіміз жетті.

Егер студент оқуға келмей, өз кесірінен сабағын үзіп немесе рейтингі мен сессиясын жаба алмай жатса онда кінә өзінен. Ал, ауылдан келген жастардың тілдік қоры орыс тіліне қаншалықты мығым екені ауылда өскен сізбен бізге аян. Себебі ауылдан келген кей жастар қарапайым, күнделікті тұрмыста қолданылатын сөздерді біледі, ал пәндік сөздерді қала берді терминдерді біліп шыққанша олар оқуды да аяқтап үлгеретіні анық. Қазақ топтарына түскен студент тек қана дәрісті өзінің ана тілінде алуға тиіс. Алайда біз солай міндеттегенмен өзінің білімі орысшамен жетілген оқытушыларда да кінә жоқ шығар сірә. Тек орыс тілді оқытушылар орыс топтарына берсе, бұл іс тіптен құба-құп болар еді. Осы орайда айта кететін бір жайт қазақ топтарындағы студенттер үшін

қазақша басылымдардың саны онсыз да аз. Аз дегеніміз көңілді жұбату, жоқтың қасы. Бұл сәтте «қасапшыға мал қайғы, қара ешкіге жан қайғының» күйін көз алдыңа елестетесің. Себебі, шынымен де қазақша шыққан кез – келген пәннің даналары бүгінгіден де көп болғанда бұл олқылықты түбегейлі жояр ма едік? Десе де барға қанағат, жоқты ертеңгі күнге аманат еткеннен басқа амал жоқ. Ал кітапханалардағы орыс тіліндегі кітаптарды басына көмкеріп –ап, қазақшалап отырған студенттерді көргенде өз елінде өгейлік көргендер-ай дейсіз еріксіз. Айтпақшы, орыс тілінде дәрістер оқылады дейміз ғой, осы орайда ауылдық мектептердегі қазақ

мектептерінде де бұл проблема өз түйінін таба алмай жүр. Мәселен ауылдық жерлердегі мектептердің көбіне ағылшын тілі сабағы орыс тілінде қазақ сыныптарына беріледі. Ал, қазіргі «Дипломмен ауылға» бағдарламасымен елге жол тартқан бітіруші түлектер алған білімдері қай тілде болса сол тілде жас балаларға сабақ беруде. Сонда ағылшын тілін енді үйренсем деп талпыныс жасап жүрген кішкентай мек-

теп оқушылары орыс тілінде берілетін сабақты миына қалай қондырмақ. Бұған тек ізденуші студенттер мен оқушылардың ғана емес, бүкіл ұлттың санасын улау деп қарағанда жөн болар.

Сөз басындағы кітап жоқ деп сөз тарқатуымыз бұл қазіргі күнгі айтылып жүрген сылтаулардың еңбір оңай жолы екенін көрсету болатын. Себебі алысқа бармай-ақ өз қара шаңырағымызды алып қаралық. Мұнда соңғы уақыттарда кітапхана қоры электрондық оқулықтармен толықтырылып отыр. Тағы бір дәлел тек 2006-2008 жылдар аралығында 5,5 млн. теңгеге 845 түрлі әртүрлі басылымдардың 5621 данасы алынған. Бұлардың ішінде қазақ тіліндегі ғылыми басылымдар ең үлкен үлесін құрайды (2619 дана). Олар әртүрлі энциклопедиялар, сөздіктер,

анықтамалар, өнер жайлы фотосуреттер, Қазақстанның тарихына басылымдар. Ғылыми әдебиеттен басқа кітапхана 1808 дана қазақстандық классиктері мен авторларының қазіргі әдеби шығармалар, қазақ тіліне аударған шетел классикалық әдебиет басылымдарын құрайды. Бұл осыдан үш жыл бұрынғы көрсеткіш. Ал қазіргі көрсеткіштің саны оданда жоғары екені сөзсіз. Бұған қарап шығаратын қортынды ізденістің жоқтығы.

Себебі дәріс тақырыбын қай пән бойынша іздесеңіз оны табу оңай. Техникасы дамыған ХХІ ғасырда өмір сүреміз. Интернетке қараңыз, толып жатқан нұсқалар мен дәрістер, кітапханаларға барыңыз іздеген кітаптарыңыздың тым құрығанда бірнеше данасын табасыз. Тек бұл жердегі жалғыз – ақ кері тартып тұрған енжарлық жалқаулық пен өз ісіне бей – жай, салғырт қараушылық.

Жылына сан мыңдап шығып жатқан сансыз қазақша кітаптардың сапалы білім беруде құны жоқ па? Әлде оның орысша білімді ауыздықтауға дәрмені жетпей ме? Жоқ біздің қазақ ғалымдарының білімі орыс ғалымдарының немесе орыс тілді ғалымдардың білімінен кем бе? Иә болмаса оқитын дәрісін қазақша жинай алмайтын оқытушы кінәлі ме? Өзі қазақ, көз алдындағы студенттері қазақ, ал сол студенттердің алсам деп отырған білімі қазақ тілінде болуы шарт, негізі заң бойынша бірақ аудиторияға кірісімен орысшаның орманынан білім орамыз.

Кім-кімнің денамысы, ұлтына, ана тіліне деген сүйіспеншілігі болса бүгінде бұл кемшілік түбімен жоқ болар еді.

P.S. Еліміздің елдігін, ұлтымыздың ұлықтығын, халқымыздың құндылығын танытатын бүгінгі болашақтың жарқын иелері жастар. Алайда оларға зор сенім арта отырып, өмірлеріне жетерлік азық бере алмасақ онда артқан сенімге секем мен сызаттың түсері көміл. Ендеше жастар көңілің қалмас үшін әуелі тіліңді, онан кейін қазақ жастарына берер біліміңді, білімнің қайнар көзі кітабыңды қазақшала!

ТЕЛЕАРНАЛАР КІМНІҢ МҮДДЕСІНЕ ҚЫЗМЕТ ЕТЕДІ?

Бір кинорежиссер «Тарихта не жазылса да, кім жазса да маңызды емес. Өйткені, халық санасында тарихты қалай көрсету біздің қолымызда», – деген екен.

Қуатты психологиялық-идеологиялық қаруға кино индустриясы балануда. Оның себебі де жоқ емес. Өйткені, тұтас ұлтты тәрбиелейтін күш көгілдір экранда. Ал осы кеңістіктегі біздегі телеарналар кімнің мүддесіне қызмет етіп жүр? Әрине өзгенің...

Неге олай десеңіздер?.. Уәжіміз сол отандық БАҚ кәріс, орыс, америкалық, латын америкалық, еуропалық телевидениялық өнімдерден көз ашпай қалдық. Сөзімізді кез-келген еліміздің азаматтары қуаттары сөзсіз.

Бұл тығырықтан шығатын жолды әркім әртүрлі іздеуде. Себебі, Кеңес Одағы сынды тұла бойы қаруға толы империяның өзі бір оқ шығармай-ақ идеологиялық майданда жеңілгенді бізді ойландыру керек. 80 жылдардың аяғында Кеңес империясы халқының өз миына иелік ете

алмай қалды. Яғни, теледидарда, кинотеатрларда жаппай шетелдік кинолар көрсетіле бастады. Сол кездегі буын шетелдің кино өнімдерін ғана көретін жағдайға жетті. Міне, осылай жарты жаңанды билеген Кеңестер елі идеологиялық соғыста жеңіліс тапты. Оған тарих куә...

Енді бүгінгі зиялылар, кино саласының мамандары түрлі пікірлерде. Бірі қазақ киносына өзгерістер әкелу үшін «Қытай қазақтары түсірілген киноларының Қазақстандағы күндерін» өткізу керек десе, енді бірі біздің елде қазақ кинолары аз түсіріліп жатқан жоқ, тек ғана қазақстандық телеарналар көрсетуге құлықсыз деуде. Ал, телеарналар қазақ тілінде түсірілген кинолар телевиденияда көрсетуге жарамайды дейді. Осындай қарама-қайшылықтарда ұлттық мүддеден гөрі жеке мүдде, жеке көзқарастар басым болуда.

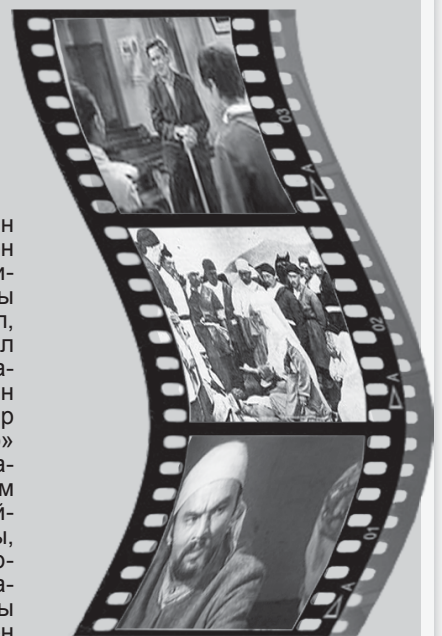
Не десе де қазақ қоғамы қазақы рухани кино өнімдеріне шөлдеп отыр. Әсіресе жастар ұлттық болмысты, ұлттық

менді танымай өзгенің батырын үлгі тұтып жүр. Бұл мәселе зиялылардың, қарапайым қарашаның толғандырар негізгі мәселесіне айналды.

Осы мезетте қаншама қазақ киноларын (соңғы жылдары шыққан) қара шаңырағымызда көрерменге көрсету үшін «Қазақ киносын қолдау күнін» ұйымдастыруды Баспасөз орталығы өз қолына алды.

Қазақ киносын сөзсіз түрде кеңестік және тәуелсіздік кезеңіндегі деп екіге жіктеуге болады. Өкініштісі, қазақ киносы екі кезеңде де қазақ ұлтының мүддесіне жұмыс істеген жоқ. Алғашқысы коммунизмді дәріптесе, қазіргісі жәйттердің халықты азғындытып жою (А. Даллестің) саясатын насихаттауда. Дегенмен екі кезеңді салыстырып қарар болсақ, кеңестік кезеңдегі қазақ киносы астарлап болса да, қазақтың ұлт болып сақталуына әлдеқайда көп үлес қосты. Қазіргі заман илеуінің өлшеміне салсақ, ерлік деп бағалар едім. Сол кездегі қай киносын алып қарасақ та, мүмкіндігінше қазақ

ұлтының жыртқанын жыртып қайтқанын байқаймыз. Бір мысалмен айтар болсам, «Жаушы» киносында қазақ қызының ары мен намысын шебер қорғатып, «біріксек жер қайысқан қол екенбіз ғой» деп қазақтың басын біріктіреді. Тұнып тұрған неткен ұлттық рух! Көш бастар деп үкілеген «Көшпенділер» киносы мұның жанында далада шаң қауып қалады. Тылсым табиғаттың заңдылығы бойынша, қандай да бір туынды, еңбек болсын ұлттық тамырмен астасып жатуы тиіс. Тамыры жоқ туындының ғұмыры жылт еткен жылтырақпен тең. Бодандық тұстың өзінде түсірілген «Қыз Жібек», «Шаңырақ», «Көксерек», «Менің атым Қожа» сияқты кинолар деңгейіне жететін әрі ұлттық құндылықтарды насихаттайтын туындыларды тәуелсіз ел болдық дегеннің өзінде әлі түсіре алмай келе жатқанымыз әлсіздік. Жоғарыда аталған кинотуындылар ұлт тамырымен астасып жатқаны үшін де ғұмыры ұзақ болды. Баса айту керек ол кезеңде қазақ ұлтының рухын

өлтірмей күрескен зиялы қауым болды. Біз біле бермейтін қаншасы ішқұса болып ұлты үшін күресті. Ал қазіргі кезеңде зиялы қауымның бар екеніне халықта күдік пайда болғаны жасырын емес. Қазіргі уақытта қарашаңырағымыздың «Баспасөз» орталығының ұйымдастыруымен «Қазақ киносын қолдау күндері» жүзеге асырылуда. Игі бастама бұдан әрі де өз жалғасын таба бермек.

А. АНАРБЕКОВА

АҚПАРАТ БЕЛЕСІНДЕГІ 10 - ЖЫЛ

Б - ілімсіз болмайды мамандық,
І - ндеті заманның надандық.
Л - айықпыз бастауға көш басын,
І - згілік бойда бар адамдық,
К - өрсетер биікте қадам нық!!!

Төрт таған сауал:

- 1) «Білік» газетінің жалпы мазмұнына оқырман ретінде ойыңыз?
- 2) «Білік» газетіндегі қандай айдарлар тақырыбы көңіліңізден шығады және қандай кемшіліктер бар?
- 3) Мен «Білік» газеті бетінен нені көргім, білім келеді?
- 4) «Білік» газетіне тілегіңіз?

Шайхислам Тәкібайұлы. СҚФ. Құрылысы және кәсіби оқыту кафедрасының аға оқытушысы.

- «Білік» газетінің жалпы мазмұны университеттің тыныс тіршілігін жан-жақты көрсетіп келеді. Мен өзім тұрақты оқырман ретінде айтарым, әсіресе мемлекеттік тілде көбірек тартымды жаңалықтар, құнды материалдар беретін басылым екендігін айтар едім.

- «Білік» газетінің университет ректорымен сұхбат айдары, құндылық айдары, ұстаздар мен студенттердің білім жүйесіндегі проблемалар өзекті айдары т.б. тақырыптар көңілден шығады. Ұлттық тәрбие, ұстаздардың газет бетіндегі

ашық пікірлері көңіл қуантады. Университет ғалымдарының жұмыстары, өмірлік бағыты және әдеби шығармашылық айдарлар қосымша болса тіптен мазмұнды болар еді. Өкінішке орай осындай университет айнасына айналған газетіміз университет ішінен басқа жерде насихатталмайды...

- Мемлекет тілін дамыту, жүйелі қолдану жөніндегі ақпараттар мен іс-шаралар, ұлттық рух және тәрбие жөніндегі мақалаларды көбірек көргім келеді.

- «Білік» газеті 10 жылда білім ордасының кеңесші ақпараттық жария ретінде биіктен көрінді. Сондықтан «Білік» газетінің ұжымына, рухани биіктік, шығармашылық табыс тілей отыра қаламдарының қарымы талмасын деймін!!!

Алтынбек Мұқышев. Журналистика кафедрасының 4-курс студенті.

- «Білік» - бүгінгі таңда қара шаңырағымыздағы жаңалықтармен хабардар ететін беделді басылым. Оқырман қауымының ойын ортасынан басып, көңіліндегі мәселелерді қаузытын құрал ретінде де құнды. Жалпы, мазмұнына тоқтала кетер болсақ, университетте өткен іс - шараларды қалың жамағатқа аманат етіп қалам сілтеп жатқан басылымның мазмұны

мағыналы.

- Басылым әр бағытқа икемделіп келетіні сөзсіз қуантады. «Жаңалықтар желісінен» басталатын «Біліктің» айтулы айдарлары күннен-күнге кеңейіп келетіні шын. Өз басым осы редакцияда қызмет атқарғаным да бар. Ұстаздар мен студенттер қауымының арасында дәнекер болып отырған басылым, ұлттық таным - тәрбие, қазақы құндылықтардан да ада емес. Жастар буынын патриоттық негізде тәрбиелеуде де «Біліктің» үлесі сүбелі. «Өнер өңірі» айдарында қалың оқырман қауым еліміздің жарқын жұлдыздарына бір табан жақындай түссе, «Маңызды» айдарымен көкейкесті мәселелердің түп төркініне барысады. «Қызықты бет» те төрткүл дүниенің төрт бұрышындағы таңғажайып жаңалықтарды жариялап, оқырмандарды қызықтыра түсері даусыз.

- Қазіргі қазақ жастарының шығармалары өз шыңына шырқап үлгергені шындық. Сол себепті, «Білік» болашақта өнер айдынында жүрген шығармашыл жастардың сиясы кеппеген тырнақ алды туындыларын жарыққа шығарса нұр үстіне нұр. Сондай - ақ, университетпен ғана шектеліп қалмай, таралымын көбейтін қаламызға шықса деген игі ниетіміз бар.

- Әрқашан тұшымды нәм тұжырымды ойы бар редакция алқасына шалқар шабыт пен жасын - жігер тілеймін. Көпшілікке тартар тағылымдарың таусылмасын!

Пікірлерді жинаған: Ә. БОЛАТХАНҰЛЫ

ПРИВИВКА ПРЕ-ДОТВРАТИТ ВИРУС

Гепатит - это воспалительное заболевание печени. Чаще всего гепатит вызывается вирусом. У этой инфекции множество «имен»: желтуха, болезнь Боткина,

вирусный гепатит, также называют ласковым убийцей, за то, что после заражения он может надолго затаиться в организме и никак не заявлять о себе. Нередко гепатит выявляется случайно, при обследовании по поводу других заболеваний. Заражение вирусным гепатитом может произойти при переливании донорской крови, лечении зубов, оперативных вмешательствах и использовании плохо стерилизованных инструментов, половым путем, а также, возможно заражение ребенка от больной матери во время беременности и в родах. Не исключен и контактный путь заражения, так как вирус может выделяться с мочой, слюной, половыми секретами и проникнуть к здоровому человеку через поврежденную кожу и слизистые оболочки. Но больше всех рискуют наркоманы и люди, ведущие беспорядочные половые отношения.

Существуют различные формы вирусного гепатита. Гепатит А - Как правило, заражение этой формой происходит через немытые продукты. Это могут быть как плохо обработанные овощи, так и недоваренные морепродукты. Важно, что вирус обладает отличной устойчивостью к воздействию кислот и воды. Это значит, что от него не спасут защитные кислотные механизмы желудка, а водоемы могут стать путем его распространения. Вирусный гепатит В передается человеку вместе с кровью или любой другой жидкостью носителя инфекции. Случайное заражение исключено. Как правило, заболевание передается при сексуальном контакте или переливании крови, часто вирус переходит в тело человека по причине нестерильной инъекции. Во время родов гепатит В передается от матери ребенку, возможно инфицирование в детстве. Примерно четверть всех пациентов, которые получили вирус гепатита В в раннем детстве, в дальнейшем умирают от цирроза или рака печени в продуктивном возрасте. Гепатит С протекает без симптомов. Вирус быстро клонирует сам себя, при этом в нескольких модификациях, что создает сложности для борьбы с ним и создания необходимой вакцины.

Первыми признаками заболевания могут быть слабость, утомляемость, потеря аппетита, боли в суставах, дискомфорт в животе, крапивница, также, может изменяться цвет кала (становится светлым), темнеет моча. Желтуха появляется последней (важно отметить, что иногда желтуха не проявляется вообще, и человек даже не предполагает что у него вирусный гепатит).

Заражение можно предотвратить, в том числе путем вакцинации. Сегодня существуют вакцины, дающие надежную защиту от гепатитов А и В. Гепатит считается неизлечимым заболеванием, но медицина не устает работать в этом направлении, и сегодня прививка способна предотвратить гепатит В, а гепатит С в большинстве случаев возможно вылечить.

Врач-терапевт ОКБ им. Г. Султанова Ш. КОЖАНОВА

Стефан Миллар:

«ПРИЯТНО ПОРАЖЕН УВИДЕННЫМ...»

В наш университет с ознакомительным визитом прибыл посол Канады

господин Стефан Миллар. После ознакомительной экскурсии С.Миллар прочитал лекцию «Мультикультуризм в Канаде». В современной Европе, как отметил наш гость, мультикультурализм предполагает, прежде всего, включение в её культурное поле элементов культуры иммигрантов из «стран третьего мира (в том числе из бывших колоний европейских стран)». «Я приятно поражен увиденным в вашем университете. Какие уникальные экспонаты в музейном комплексе вуза! - поделился впечатлениями с нами Стефан Миллар - И ваши студенты замечательные - имеют хорошую языковую подготовку и могут продолжить образование в зарубежных вузах. Сейчас ведь для них открыты все границы».

И.РЫСМАГАМБЕТОВА

Ұлтжанды мектеп басшыларына алғыс сөз

Қаламыздағы тұңғыш қазақ тілді жастар «SMS+» газеті биылғы жылдың басында пошталық индекске ие болып, жазылу науқанына мүмкіндік пайда болды.

Облыс орталығының бірқатар қазақ мектептері бірден игі бастама көтеріп, жастар газетіне жазылу науқанын бастап кетті. Атап айтсақ, Абай атындағы № 10 қазақ мектеп-лицейі, Қалижан Бекхожин атындағы № 12 қазақ мектебі және № 25 мектеп оқушылары мен ұстаздары «SMS+» жастар газетіне жазылуға ниет білдірді. Осы орайда жастар басылымына қолдау көрсетіп, ұстаздық ілтипат танытқан аталмыш оқу ордаларының басшылары Х.Жәкенқызына, Б.Жалмағамбетова мен М.Қалымқызына С.Торайғыров атындағы ПМУ ұжымы алғыс білдіре отыра көктемнің шуақты мерекесі 8-наурыз, Халықаралық әйелдер күнімен құттықтайды. Өздеріңіздей ұлтжанды, қайсар әрі жігерлі жандар көп болғай!

Құрылтайшы - С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

Редактор

Қ. Хашымқызы
Тілшілер
С. Нысанбекова
А. Анарбекова
Ә. Болатхан
И. Рысмагамбетова
Көркемдеуші-беттеуші
Н. Яницкая

Ақылдастар алқасы:

Е.М. Арын
М.Х. Рақымжанова
Р.М. Таштемханова
Н.А. Байгенже

Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркеліп, № 1858-Г куәлігі берілген (02.04.2001) Газет С.Торайғыров атындағы ПМУ-нің "Білік" газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды.

Таралымы 1500 дана.

Павлодар облыстық «Баспасөз үйі» ЖШС баспаханасында басылды. Павлодар қ., Ленин к., 143 үй тел.: 32-41-77

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

Павлодар қаласы, Ломов көшесі, 64, 427А - кабинет.

Байланыс тел/факс: 67-36-48

Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді. Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.

Тапсырыс № 371